

ULKOSUOMALAISPARLAMENTTI
UTLANDSFINLÄNDARPARLAMENTET – FINNISH EXPATRIATE PARLIAMENT

**ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN
SEITSEMÄNNEN VARSINAISEN ISTUNNON
26.–27.10.2012
PÄÄTÖSLAUSELMAT**

JOHDANTO

Ulkosuomalaisparlamentti perustettiin elokuussa 1997 maailmalla asuvien ulkosuomalaisten yhteiseksi edunvalvonta- ja yhteistyöfoorumiksi. Parlamentti toimii avoimena ja demokraattisena kanavana, jonka kautta ulkosuomalaisten yhteiset päätökset välittyvät Suomen valtiolle, yrittäjäjärjestöille ja kansalaisjärjestöille. Lisäksi ulkosuomalaisparlamentin tehtävänä on toimia vaikutuskanavana niin, että ulkosuomalaisten näkökulmat huomioidaan julkishallinnon päätöksenteossa.

Syksyllä 2012 ulkosuomalaisparlamentin säännöt oli ratifioinut 502 ulkosuomalaisyhteisöä 37 maasta.

Ulkosuomalaisparlamentti kokoontui seitsemänteen varsinaiseen istuntoonsa Helsingin yliopistossa 26.–27.10.2012. Ulkosuomalaisparlamentin jäsenyhteisöt toimittivat 36 aloitetta, joita parlamenttiedustajat työstivät seitsemässä valiokunnassa. Esitykset käsiteltiin lopulta parlamentin täysistunnossa, jossa kaikilla edustajilla oli oikeus äänestää päätöslauselmien hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Ulkosuomalaisparlamentin puhemiehistön vastuulla on ulkosuomalaisparlamentin istuntojen päätöslauselmien edistäminen. Puhemiehistö on vastuussa työstään ulkosuomalaisparlamentin yleiskokoukselle, joka on vahvistanut puhemiehistön. Puhemiehistö valvoo ja ohjaa sihteeristön (Suomi-Seura ry:n) ulkosuomalaisparlamentin edunvalvontatyötä.

Puhemiehistön käytännön edunvalvontatyö keskittyy Helsingissä kaksi kertaa vuodessa järjestettäviin puhemiehistön kokouksiin. Näiden välissä sihteeristö, Suomi-Seura ry, on vastuussa päätöslauselmien seurannasta ja edunvalvontatyöstä. Suomi-Seura ry on ulkosuomalaisasioiden asiantuntijajärjestönä tärkeässä asemassa ulkosuomalaisparlamentin ja puhemiehistön työssä.

Puhemiehistön keskeiset tavoitteet seuraavan parlamenttikauden aikana, vuosina 2012–2015, perustuvat sekä viimeisimpiin päätöslauselmiin, aikaisempiin päätöslauselmiin että mahdollisiin muihin ulkosuomalaisia koskeviin ajankohtaisiin asioihin.

Erityisiksi päätavoitteiksi puhemiehistö haluaa seuraavalla parlamenttikaudella nostaa seuraavat asiat:

- kirjeäänestyksen toteutuminen ulkosuomalaisille
- Suomi-koulujen toiminnan turvaaminen ja ulkosuomalaisten lasten ja nuorten koulutuksen, äidinkielen ja kulttuurin tukeminen
- vanhenevien ulkosuomalaisten tukeminen
- ulkoasiainministeriön ulkomailla asuville Suomen kansalaisille tarjoamien palvelujen turvaaminen
- ulkosuomalaisten ja paluumuuttajien hyvien suhteitten vaaliminen Suomeen ja integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan
- ulkosuomalaispoliittisen ohjelman laatiminen, hyväksyminen ja soveltaminen kaikilla hallinnonaloilla sekä
- paikallisen ulkosuomalaistoiminnan sekä -yhdistysten tulevaisuuden ja elinvoimaisuuden tukeminen

Tämä julkaisu sisältää istunnon käsittelemät 36 päätöslauselmaa taustaselvityksineen.

Taustaselvitykset on laatinut Suomi-Seura ry:n henkilökunta.

Pöytäkirja, päätöslauselmat, osallistujaluettelot, tasavallan presidentin ja eduskunnan puhemiehen puheet sekä muuta tietoa istunnosta on ulkosuomalaisparlamentin Internet-sivulla www.usp.fi – Istunto 2012.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN SEITSEMÄNNEN VARSINAISEN ISTUNNON PÄÄTÖSLAUSELMAT

I	Poliittisia ja virallisia asioita koskevat päätöslauselmat.....	6
II	Kansalaisuusasioita koskevat päätöslauselmat	10
III	Senioriasioita koskevat päätöslauselmat	14
IV	Sosiaaliasioita koskevat päätöslauselmat	17
V	Nuoriso- sekä opinto- ja koulutusasioita koskevat päätöslauselmat	23
VI	Kulttuuriasioita koskevat päätöslausemat	26
VII	Talous- ja tiedotusasioita koskevat päätöslauselmat.....	28

I POLIITTISIA JA VIRALLISIA ASIOITA KOSKEVAT PÄÄTÖSLAUSELMAT

1. Suomalaisten kunniakonsuleiden rooli ja tehtävät

Suomella on ulkomailla neljänlaisia kunniakonsuliedustajia: kunniapääkonsuleita, kunniakonsuleita, kunniavarakonsuleita ja konsuliasiamiehiä, joita on yhteensä maailmalla noin 400. Kunniakonsulaatteja on lähes kaikissa niissä maissa, joissa on suurlähetystö tai joihin on akkreditoitu suurlähettiläs jostakin muusta asemamaasta. Lisäksi kunniakonsulaatteja on myös eräissä maissa, joihin ei ole akkreditoitu suurlähettilästä, mutta kunniakonsulin nimittämistä on pidetty tarpeellisena. Kunniakonsulit voivat olla joko asemaan tai Suomen kansalaisia; poikkeuksellisesti kolmannen maan, kuten toisen Pohjoismaan tai EU:n jäsenvaltion kansalaisia.

Kunniakonsulijärjestelmää säättävät kansainväliset sopimukset, kansallinen lainsäädäntö sekä kansainvälinen ja kansallinen käytäntö. Esimerkiksi Venäjällä ei ole kunniakonsuleita lainkaan, koska se ei kuulu maan perinteisiin.

Kunniakonsulaatit ovat osa Suomen ulkomaanedustusta. Kunniakonsuleiden tehtävänä on edustaa Suomea sekä valvoa Suomen ja sen kansalaisten etuja ja oikeuksia toimivaltansa rajoissa yhdessä Suomen ulkoasiainhallinnon kanssa. Toiminnan painopisteinä ovat:

- Suomen kansalaisten etujen suojeleminen
- neuvonta- ja palvelutoiminta
- taloudellisten, kaupallisten ja kulttuurisuhteiden edistäminen
- yhteydenpito suomalaiseen siirtokuntaan

Lähtökohtaisesti kunniakonsuli on asemaan lainsäädännön alaisuudessa. Hänen toimintaansa kunniakonsulina sovelletaan kansainvälisoikeudellisia normeja ja Suomen lainsäädäntöä. Kunniakonsulitehtävä on kunniatehtävä. Tehtävän suorittamiseen ei liity palkkausta, velvoitteita eikä sanktioita. Kulukorvauksetkin ovat harvinaisia.

Ulkoasiainministeriön mukaan kunniakonsulin valinnassa kiinnitetään huomiota henkilön sosiaaliseen asemaan, yhteiskunnalliseen verkottumiseen, henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, motivaatioon sekä Suomi-tuntemukseen. Lisäksi otetaan huomioon tekniset edellytykset (erityisesti toimitilat, sihteeripalvelut ja kielitaito). Kunniakonsulin edellytetään järjestävän toimintansa ja toimitilansa omalla kustannuksellaan. Kyseiseen maahan akkreditoitu Suomen suurlähettiläs valmistelee kunniakonsulin rekrytointia ja esittää ehdokasta ministeriölle. Ministeriö tekee päätöksen kunniakonsulinimityksestä. Kunniakonsulit nimitetään pääsääntöisesti toistaiseksi, vain poikkeustapauksissa perustelluista

syistä määräajaksi. Kunniakonsuli raportoi toiminnastaan vuosikertomuksen muodossa vuosittain.

Edustusto on vastuussa kunniakonsulin perehdyttämisestä. Kunniakonsuli ei ole toimistaan virkavastuussa. Kunniakonsulin vastuu toteutuu siten, että ulkoasiainministeriöllä on oikeus vapauttaa kunniakonsuli tehtävästään. Jos kunniakonsuli laiminlyö tehtäviään tai muuten syntyy ongelmia tehtävän tai henkilön kanssa, paikallinen suurlähetystö on vastuussa. Myös ministeriö Helsingissä voi ottaa tehtäväkseen selvittää asiaa.

Ulkosuomalaisparlamentin puhemiehistö keskusteli keväällä 2012 ulkoasiainministeriön edustajien kanssa aiheesta. Puhemiehistö korosti, että jos palveluiden, kuten vaalitoimitusten, järjestäminen annetaan kunniakonsuleiden tehtäväksi, nämä tehtävät pitää hoitaa niin, että ne todella palvelevat suomalaisia. On odotettavissa, että säästötavoitteet johtavat siihen, että ulkoasiainhallinto nojaa entistä useammin kunniakonsuliin tehtävien hoidossa. Puhemiehistö esitti, että jos kunniakonsuleiden tehtäväkenttä laajenee, pitää huolehtia siitä, että mahdollisesti lähetystöjen konsulipalveluja korvaavat kunniakonsulit huolehtivat suomalaisten ja Suomen kansalaisten palveluista. Säästötavoitteista huolimatta pitää varmistaa, ettei palvelujen laatu heikkene.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että ulkoasiainministeriön ja Suomi-Seuran tulee tiedottaa Suomen kunniakonsuleiden roolista ja velvollisuuksista paikallisille suomalaisyhteisöille. Kunniakonsuleiden tulisi säännöllisesti pitää yhteyttä paikallisiin suomalaisyhteisöihin. Samoin edellytetään, että kunniakonsuleiksi nimitetään henkilöitä, joilla on kiinnostusta Suomen kulttuuria kohtaan.

2. Ulkosuomalaisille valtiosihteerin virka

Aloitteessa ehdotetaan, että ulkosuomalaisasioita hoitaisi Suomessa Ruotsin mallin mukaisesti valtiosihteerin. Suomessa valtiosihteerin toimii ministerin apuna poliittiseen ohjaukseen ja asioiden valmisteluun liittyvissä tehtävissä. Hän avustaa ja edustaa ministeriä tämän ohjeiden mukaan poliittisten linjausten muodostamisessa, ministeriöiden välisessä koordinoinnissa ja kantojen yhteensovittamisessa.

Valtiosihteeri nimitetään ministerin toimikaudeksi. Valtiosihteeri toimii ministerin henkilökohtaisen luottamuksen varassa. Valtiosihteerien tarve arvioidaan kunkin hallituksen muodostamisen yhteydessä. Valtiosihteereitä on tällä hetkellä 13 ja ministereitä 19. Kaikilla ministereillä ei ole omaa valtiosihteeriä. Valtiosihteeri on Suomessa myös valtiovarainministeriön ja ulkoasiainministeriön korkein virkamies ja vastaa näin ollen muiden ministeriöiden kansliapäällikköä. Valtiovarainministeriössä on myös poliittinen valtiosihteeri.

Vastuu ulkosuomalaisasioiden hoidosta on Suomessa perinteisesti kuulunut työministeriön tehtäviin. Työministeriön kautta on myös tuettu Suomi-Seuran jäsenlehteä, Suomen Siltaa vuodesta 1989.

Vuonna 2007, Matti Vanhasen toista hallitusta muodostettaessa, joitakin työministeriön toimintoja siirrettiin sisäasiainministeriöön, mukaan lukien ulkosuomalaisasiat. Siitä lähtien ulkosuomalaisasioista vastaa ministeri on ollut sisäasiainministeri. Tällä hetkellä sisäasiainministerinä toimii Päivi Räsänen (kd). Ministeri Räsänen valtiosihteerinä toimii Marjo Anttoora. Ulkosuomalaisparlamentin puhemieshistö tapaa säännöllisesti ulkosuomalaisasioista vastaavaa ministeriä tai hänen valtiosihteeriään. Hallinnollisesti ulkosuomalaisasiat kuuluvat sisäasiainministeriön maahanmuutto-osastolle.

Suomi-Seuran toiminta-avustukset on maksettu vuodesta 1998 opetusministeriön budjettivaroista. Ulkoasiainministeriön vastuulla on ulkomailla asuvien suomalaisten palveleminen viranomaisasioissa ja tilapäisesti ulkomailla oleskelevien suomalaisten auttaminen hätätilanteissa (konsuliapu).

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisasioissa on jo hallituksessa vastuu-ministeri. Suomi-Seuran työ kattaa sen toiminnan, mitä aloite ehdottaa. Koska ulkosuomalaisasioita käsitellään monessa ministeriössä, ei ole aiheellista perustaa uutta koordinoivaa tahoa.

Ulkosuomalaisparlamentti toteaa, että aloite ei näin ollen aiheuta toimenpiteitä.

3. Konsulipalvelujen tarjoaminen Thaimaan Pattayalla

Suomen ulkomaanedustuksen muodostavat diplomaattiset edustustot ja konsuliedustustot. Konsuliedustustot ja ovat lähetetyn virkamiehen johtamia pääkonsulaatteja, konsulaatteja ja pääkonsulaattiin kuuluvia erillisiä yksiköitä tai kunniakonsulin johtamia kunniakonsulaatteja. Edustustojen lisäksi Suomella on noin 400 kunniakonsulaattia.

Thaimaassa toimii kaksi kunniakonsulaattia: etelässä Phuketissa kunniapäällikkö ja pohjoisessa Chiang Maissa kunniakonsulaatti. Konsulaatteja johtaa kunniakonsuli.

Kunniakonsuli valvoo toimipiirissään suomalaisten

ja Suomessa pysyvästi asuvien ulkomaalaisten oikeuksia. Hän voi neuvoa ja opastaa hädänalaiseen asemaan joutuneita tilapäisesti ulkomailla oleskelevia Suomen kansalaisia ja Suomessa pysyvästi asuvia ulkomaan kansalaisia yhteydenpidossa paikallisiin viranomaisiin tai lähimpään Suomen suurlähetystöön tai konsulaattiin. Kunniakonsulaatin kautta voi hakea joitain notaarintodistuksia. Kunniakonsulit eivät ota vastaan passihakemuksia eivätkä hoida viisumi- ja oleskelulupa-asioita. Valmiin passin voi sopimuksen mukaan noutaa kunniakonsulaatista. Kunniakonsuli ei myöskään voi toimia oikeudenkäyntiavustajana tai oikeudellisena neuvonantajana.

Aloitteessa peräänkuulutetaan konsulipalveluja antavaa eli lähetetyn suomalaisen virkamiehen johtamaa toimipistettä. Vastaavia lähetetyn virkamiehen suurlähetystön konsulaatteja on tällä hetkellä maailmalla seitsemän: Australiassa (Sydney), Kiinassa (Hongkong, Shanghai), Saksassa (Hampuri), Ruotsissa (Göteborg) ja Yhdysvalloissa (Los Angeles, New York).

Ulkoasiainministeriö on ilmoittanut, että sille asetetut säästötavoitteet pakottavat sen supistamaan edustustoverkkoa. Toimintamäärärahoja koskeva säästövelvoite on noin 13 miljoonaa euroa, ja tähän pääsemiseksi on suljettava useita suurlähetystöjä ja toimipisteitä maailmalla. Yksittäisen edustuston lakkauttamisen keskimääräinen nettosäästö on 300 000 euroa, joten suljettavien edustustojen määrä voi olla jopa 15 muiden säästöjen rinnalla. Uusia sulkemispäätöksiä on siis odotettavissa aiemmin lakkautettavaksi päätettyjen ja jo lakkautettujen toimipisteiden - Manila (2012), Caracas (2011), Islamabad (2012), Göteborg (2011), Kanton (2012), Las Palmas (2012), Kapkaupunki (2011), Hampuri (2013) ja Sydney (2013) - lisäksi. Uusia toimipisteitä on kuitenkin suunniteltu Minskiin ja Murmanskiin.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa ulkoasiainministeriötä tutkimaan konsulipalvelujen tarvetta Thaimaan Pattayalla.

4. Suomalaisessa ajokortissa tulisi lukea ”ajokortti” myös englanniksi

Uusi ajokorttilaki tulee voimaan Suomessa 19.1.2013, ja uusien ajokorttien ulkoasu muuttuu. Lakimuutos perustuu Euroopan parlamentin vuonna 2006 hyväksymään EU:n III ajokorttidirektiiviin, jonka myötä kaikkien uusien EU:ssa myönnettävien ajokorttien on vastattava yhtenäistä eurooppalaista ajokorttimallia. Nykyisen mallinen ajokortti on voimassa enintään 18.1.2033 asti, vaikka siihen olisi merkitty myöhäisempi aika.

Autoliiton matkailupalvelusta saa tietoa eri maiden vaatimista automatkailuasiapapereista ja -määräyksistä, kuten kansainvälisestä ajokortista ja USA-liitteestä. Kansainvälinen ajokortti, IDP eli International Driving

Permit, on virallinen käännös kansallisesta ajokortista. Kansainvälisiä ajokortteja voi Suomessa hankkia kah- ta erilaista mallia, jotka on määritelty kansainvälisissä tieliikennesopimuksissa Genevessä 1949 ja Wienissä 1968. Autoliiton sivuilla on tietoa, missä maissa kansainvälistä ajokorttia tarvitaan. Suomalaisen ajokortin haltija saa kansainvälisen ajokortin Autoliitosta.

Yhdysvalloissa autoileva voi valita joko kansainvälisen ajokortin tai USA-käännöslitteen, joka perustuu YK:n alaisen ECOSOC:n päätöslausemaan matkailun helpottamisesta ja ulkomaisten asiapapereiden tunnustamisesta. Liitteessä vahvistetaan englannin kielellä, että suomalainen ajokortti on Yhdysvalloissa ajamiseen oikeuttava ajokortti. Koska USA-liitteestä ei ole olemassa yhdysvaltalaisista lainsäädäntöä, joissain Yhdysvaltain osavaltioissa liitettä ei saateta hyväksyä. Myös USA-käännöslitteen saa Autoliitosta. Jos suomalaisen ajokortin haltija menee Yhdysvaltoihin au- parriksi, työhön tai opiskelemaan, hänen on yleensä han- kittava amerikkalainen ajokortti.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti toteaa, että aloite ei ai- heuta toimenpiteitä.

5. Perintölainsäädännön muuttaminen

a. Perintö- ja lahjaverolaki (378/1940) tulee ottaa tarkis- tuksen kohteeksi siltä osin, jos perilliset joutuvat maksa- maan perintöveroa omaisuudesta, vaikka he eivät les- ken käyttöoikeuden johdosta saisikaan omistukseensa tulleen jäämistöomaisuuden hallintaa. Lesken elinikäi- nen hallintaoikeus johtaa jopa siihen, etteivät perilliset ehdi saada perintöä haltuunsa vuosikausiin tai ennen omaa kuolemaansa, vaikka olisivatkin maksaneet sii- tä jo perintöveronsa.

b. Perintö- ja lahjaverolaki (378/1940) tulee ottaa tarkistuksen kohteeksi myös siltä osin, että vapaa- osuuksien määrää on huomattavasti korotettava, otta- en mm. huomioon sen, että muissa valtioissa vapaa- osuudet ovat huomattavasti isompia, sikäli kuin nois- sa valtioissa tämänlaatuista perintö- ja lahjaverolakia yleensä enää tunnetaan.

c. Perintö- ja lahjaverolaki (378/1940) tulee ottaa tarkistuksen kohteeksi myös jo siksi, että se loukkaa tasavertaisuusperiaatetta ja kuuluisi siksi kumottavaksi kokonaan. Asiassa ei ole kysymys siitä, onko perintö- ja lahjaverotus sinänsä kuinka hyväksyttävää, vaan sii- tä, että perintö- ja lahjaveroa maksavat todellisuudessa vain tietyt väestönosat, kun taas ne, joilla on huomatta- vaa varallisuus, pystyvät välttämään edellä mainittu- jen verojen syntyä sillä, että sijoittavat varallisuutensa sellaisiin paikkoihin (veroparatiiseihin), joissa kysei- tä verotusta ei tunneta ollenkaan tai sellaisella tavalla, että he välttyvät verotukselta kokonaan.

Yllä olevien aloitteiden perusteluina huomioitakoon erityisesti, että ulkomailla asuvalle suomalaiselle tai

Suomessa olevalle asianhoitajalle käy yllä mainittujen ongelmien todentaminen varsin läheiseksi ja niiden puolustaminen Suomen oikeusjärjestelmän ”hyväksi” yhä vaikeammaksi. Tässä on siis kysymys myös ul- komailta asuvien suomalaisten intresseistä, kun hei- dän pitäisi puolustaa asuinvaltioissaan Suomen oike- usvaltion oikeellisuutta, mikä ainakin yllämainituissa tapauksissa tuottaa huomattavia vaikeuksia tai ei ai- nakaan vaikuta kovinkaan uskottavalta.

d. Perunkirjoituksen toimitusaika ja perunkirjan jät- töaika tulisi pidentää ulkomailla asuvan verovelvolli- sen kohdalla, ilman että jo ensimmäisten kolmen kuu- kauden aikana pitäisi anoa pidennystä perunkirjan toi- mittamiseen.

Jos verovelvollinen asuu muussa valtiossa kuin Suomessa, ja jos hänellä on myös kielellisesti vaike- uksia hoitaa asioitaan aikanaan, niin tavallisesti tällä hetkellä vallitsevat määräajat eivät riitä ilmoitusten jät- tämiseen. Koska määräajat ovat useimmiten ehtineet umpeutua, ei myöhästyneillä määräajan pidennysano- muksilla ole minkäänlaista merkitystä (vrt. PK 20:1).

e. Perintökaaren tämänhetkisiä lukuja 16 ja 17 tuli- si täsmentää, koska niistä ei käy riittävän selvästi ilmi, milloin perillisen katsotaan ottaneen perinnön vastaan tai luopuneen siitä. Tämä koskee yhä enemmän ulko- mailla asuvia kuolinpesän osakkaita, jotka saavat tietää mahdollisesta osakkuudestaan tai perinnöstään vasta myöhäisessä vaiheessa, jos ylipäänsä silloinkaan.

Lesken asema: Suomen lakiin sisältyvä Perintökaari (1965/40) määrittelee, kenelle omaisuus henkilön kuoleman jälkeen siirtyy. Rintaperilliset, eli lapset ohitta- vat lesken perimysjärjestyksessä. Leskellä on kuiten- kin oikeus hallita jäämistöä jakamattomana. Tällöin pe- sänjako tehdään vasta lesken kuoltua. Rintaperilliset voivat kuitenkin vaatia pesän jakoa heti. Tällöin les- ken hallintaan on kuitenkin jätettävä puolisoiden yhtei- nen koti tai muu jäämistöön kuuluva lesken asunnoksi soveltuva asunto, ellei sellaista jo sisälly lesken hen- kilökohtaiseen varallisuuteen. Lesken hallintaan on myös jätettävä tavanomainen koti-irtaimisto. Avopuo- lisot eivät peri toisiaan, eikä heitä koske lesken oike- us hallita jäämistöä. Perittävän kuoleman jälkeen teh- tävään perunkirjaan on merkittävä, hyödyntääkö les- ki hallintaoikeuttaan.

Hallintaoikeus pienentää perillisille tulevan perintö- osuuden arvoa ja siitä maksettavaa perintöveroa, sillä perinnöstä vähennetään ensin hallintaoikeuden pää- omitettu arvo. Hallintaoikeuden haltijan ei tarvitse mak- saa perintöveroa saamastaan hallintaoikeudesta.

Pääomitetun arvon pohjana tulisi aina ensisijaisesti käyttää hallintaoikeudesta koituvan edun todellista vuosi- tuottoa. Todellisen tuoton selvittäminen on kuitenkin usein varsin hankalaa. Niinpä verottaja käyttää pää- sääntöisesti laskennallista vuosituottoa, joka on tietty prosenttiosuus, yleensä kolme tai viisi, hallintaoikeuden kohteena olevan omaisuuden arvosta. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa lesken vuotuisen hallin- taoikeuden arvoksi on vahvistettu 5 prosenttia omai- suuden arvosta. Viittä prosenttia sovelletaan esimer- kiksi vakituisen asunnon kohdalla, ja tyypillisesti esi- merkiksi vapaa-ajan asuntoon pidätetyn hallintaoike-

uden arvona on käytetty 3 prosenttia.

Elinikäisen hallintaoikeuden pääomitettu arvo on riippuvainen oikeuden saajan iästä.

Esimerkki: 50-vuotias leski saa lain nojalla hallintaoikeuden vainajan omistamaan asuntoon. Kuolinpesään tai leskelle ei kuulu muita varoja tai velkoja, joten kuolleen puolison omaisuuden arvo on sama kuin asunnon perintöverotusarvo, joka on 70 000 euroa. Vainajalla on yksi lapsi.

Leskellä on avio-oikeus puolisonsa omaisuuteen. Tämän takia verottaja katsoo hallintaoikeuden kohdistuvan vain perilliselle tulevaan laskennalliseen osuuteen eli puoleen asunnon koko arvosta (35 000 €).

Perintöosuuteen kohdistuvan etuuden vuosituotto on $1/2 \times 70\,000 \times 5\% = 1\,750$. Etuuden pääomitettu arvo on $1\,750 \text{ euroa} \times 11 = 19\,250 \text{ euroa}$. Arvo vähennetään veronalaisen jäämistön arvosta eli 35 000 eurosta. Perillisen lopulliseksi osuudeksi tulee 15 750 euroa, josta ei tarvitse maksaa perintöveroa. Perintövero on siis jatkuvan hallintaoikeuden takia alempi.

Perinnöstä ja verotuksesta säättäminen on jokaisen valtion suvereeni oikeus. Kahdenkeskisiä verosopimuksia voidaan laatia maiden välillä vaikuttamaan eri verotuskäytäntöihin. On kuitenkin mahdotonta vaatia, että kaikkien maiden perintö- ja verotuslainsäädäntö olisi samalla tasolla.

Perintövero on jo lakkautettu muun muassa Ruotsissa. Suomessakin on poliittista painetta lakkauttaa perintövero. Tämänhetkisessä taloudellisessa tilanteessa se ei tosin ole todennäköistä.

Maailmanlaajuista tasapuolista verotusta ei ole. Mikään ei estä myöskään pienituloisia lahjoittamaan omaisuutta perillisilleen ennen kuolemaansa. Verosuunnittelu on mahdollista jokaiselle.

Perunkirjoitus on tehtävä jokaisen Suomessa vakinaisesti asuvan henkilön kuoleman jälkeen. Se antaa kuvan vainajan varoista ja veloista kuolinhetkellä sekä muodostaa perustan perintöverotukselle. Perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa perittävän kuolemasta. Jatkoaikaa voi hakea verotoimistosta.

Perunkirjoituksen toimittaa pesän ilmoittaja (henkilö, joka on parhaiten perehtynyt pesän tilaan tai muuten hoitaa pesän omaisuutta). Perintökaari velvoittaa pesän ilmoittajaa antamaan perunkirjaan valahtoisen vakuutuksen siitä, että hän on antanut perunkirjoitusta varten kaikki tarpeelliset tiedot, eikä ole jättänyt antamatta mitään sellaista tietoa, joilla olisi vaikutusta perunkirjoitukseen.

Perunkirja liitteineen toimitetaan kuukauden kuluessa perunkirjan tekemisestä vainajan viimeisen kotipaikan verotoimistoon. Tiedon toimitetusta perunkirjoituksesta saa tarvittaessa pyytämällä verotoimistosta perunkirjasta kopion.

Jos henkilö kuolee Suomessa ilman lähisukulaisia, viranomaiset käynnistävät perunkirjoitusprosessin. Sen aikana mahdolliset perilliset selvitetään ulkomaita myöten ja lisäaikaa haetaan mikäli tarpeen. Verohallinnon ohjeissa todetaan, että perunkirjoitukseen pitää liittää ”riittävä sukuselvitys”. Perillinen voi tarvittaessa myös hakea lisäaikaa. Perillinen voi myös antaa pe-

runkirjoitustehtävän kolmannelle osapuolelle.

Perunkirjoituksen määrääjän pidentäminen vain yhden ryhmän kohdalla ei ole mahdollista. Verottajan ja perikunnan intressi on saada vainajan varat ja velat mahdollisimman nopeasti selvitettyä.

Suomessa perintöosuusverotusjärjestelmässä verotus kohdistuu erikseen kunkin perillisen tai testamentinsaajan perintöosuuteen, ja vero määrätään jokaisesta saannosta erikseen. Periaate on, että jokaisen tulee maksaa veroa veronmaksukykynsä mukaan. Jos perinnönjako on toimitettu ja jakokirja toimitettu Verohallintoon, perintöosuus toimii verotuksen perustana, ja se lasketaan jakokirjan mukaan. Jos verottajalla ei ole käytössä perinnönjakokirjaa, perintöosuuden laskeminen perustuu perunkirjaan, jolloin puhutaan niin sanotusta laskennallisesta jaosta. Perintöverotus voidaan myöhemmin oikaista vastaamaan todellista jakoa. Perintöverotuksen toimittaa se verovirasto, joka alueella perinnön jättäjä kuollessaan asui. Perintövero määrätään perunkirjan ja mahdollisen perinnönjakokirjan pohjalta. Perunkirja toimii siis samalla veroilmoituksena. Perillisen tulee ilmoittaa perunkirjoituksessa, ottaako hän vastaan vai luopuuko perinnöstä.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti on huolissaan perintö- ja lahjaverolain sekä perintökaaren kielteisistä vaikutuksista erityisesti ulkosuomalaisiin. Ulkosuomalaisparlamentti päätti, että koko aloite siirretään puhemiehistölle, joka selvittää asiaa ja tarvittaessa vie sen eteenpäin asianomaisille ministeriöille.

II KANSALAISSUUSASIOITA KOSKEVAT PÄÄTÖSLAUSELMAT

6. Kirjeäänestys ulkosuomalaisille

Yksi ulkosuomalaisparlamentin tärkeimmistä ja pitkäaikaisimmista tavoitteista on ollut kirjeäänestyksen salliminen ulkosuomalaisille (Päätöslauselmat 31/2000, 68/2002, 64/2005, 50/2007 ja 3/2010). Maailmalla on lukuisia esimerkkejä siitä, että kirjeäänestys on ulkokansalaisten kannalta toimiva vaihtoehto. Euroopan ulkopuolella mm. Australiassa, Kanadassa, Yhdysvalloissa ja Uudessa-Seelannissa on käytössä kirjeäänestys. EU:n jäsenmaista vain Suomi, Tanska ja Ranska eivät anna mahdollisuutta ulkokansalaisilleen äänestää kirjeitse.

Kirjeäänestys on jo monta vuotta ollut oikeusministeriössä selvityksen alla.

Ulkosuomalaisparlamentin ehdotus ja oikeusministeriön tähänastisen työn lähtökohta on Ruotsissa käytössä oleva kirjeäänestys. Vuonna 2008 ministeriö teki harjoitelman, jossa ehdotettiin Ruotsin mallin mukaisen kirjeäänestyksen sallimista Suomessa. Tämän pohjalta lähetettiin lausuntopyyntö keskeisille tahoille alkuvuodesta 2010. Tulos oli, ettei lakia lähdetty valmistelemaan.

Oikeusministeriö pyysi keväällä 2012 hallituspuolueilta kannanottoa kirjeäänestyksen sallimisesta ulkosuomalaisille. Sihteeristön saamien tietojen mukaan mikään taho ei ole vastustanut hanketta. Kirjeäänestyksen sallivan lain valmistelut voidaan aloittaa kunnallisvaalien jälkeen, marraskuussa 2012.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että vaalilakia kiireellisesti muutetaan siten, että ulkosuomalaisille sallitaan kirjeitse äänestäminen valtakunnallisissa vaaleissa.

7. Oma vaalipiiri aktivoisi ulkosuomalaisia

Ulkosuomalaisparlamentin jokaisessa istunnossa on käsitelty ulkosuomalaisten omaan vaalipiiriin liittyvä aloite. Perustava istunto (1997) antoi päätöslauselman: Keskustelun jälkeen istunto päätti kehottaa Suomen hallitusta suorittamaan selvityksen mahdollisuuksista perustaa ulkosuomalaisten oma vaalipiiri. Asia otettiin esille muun muassa työministeriön Pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan alaisessa ulkosuomalaisjaostossa, mutta se ei herättänyt kiinnostusta, eikä asiaa lähdey viemään eteenpäin. Tämän jälkeen

USP ei ole antanut ulkosuomalaisten oman vaalipiirin toteutumiseen **pyrkivää** päätöslauselmaa.

Ulkosuomalaisten vaalipiiriä on perusteltu sillä, että se lisäisi sekä ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuutta että poliittista kiinnostusta ulkosuomalaisten asioita kohtaan Suomessa. Vaalipiirikeskustelussa on esitetty kaksi mallia: 1. Vaalipiiri koostuisi vain ulkosuomalaisista ja 2. Kaikki ulkosuomalaiset keskitettäisiin jo olemassa olevaan vaalipiiriin, esim. Helsingin vaalipiiriin.

Ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuus Suomen valtakunnallisissa vaaleissa on jäänyt alhaiseksi. Eduskuntavaalissa 2011 ulkomailla asuvien suomalaisten äänestysprosentti oli 10,6 prosenttia (äänioikeutettuja oli 227 844, joista Ruotsissa asuvia 104 252) ja Suomessa asuvien äänestysprosentti oli 70,5 % (äänioikeutettuja oli 4 159 857).

Presidentinvaalissa 2012 ulkomailla asuvien äänestysprosentti oli 13,9, ja äänioikeutettuja oli 230 422, joista Ruotsissa asuvia oli 104 751 (Ruotsissa asuvista ennakkoon äänesti vaalien molemmilla kierroksilla noin 12,5 prosenttia äänioikeutetuista). Presidentinvaalissa Suomessa asuvien äänestysprosentti oli 72,8 (äänioikeutettuja oli 4 172 200).

Aloitteen toisessa mallissa ehdotetaan, että kaikki ulkosuomalaiset siirretään yhteen jo olemassa olevaan vaalipiiriin (Helsingin vaalipiiriin). Vaalilain 18 § mukaan ulkosuomalainen äänioikeuskäinen äänestää siinä vaalipiirissä, joka viimeksi oli hänen kotikuntansa Suomessa (väestökirjanpitokunta). Jos ulkosuomalaisella ei ole ollut kotikuntaa Suomessa, hänen väestökirjanpitokuntansa määräytyy äidin, isän tai puolison kotikunnan tai väestökirjanpitokunnan mukaan. Jos väestökirjanpitokunta ei kuulu Suomen alueeseen, ulkosuomalaisen vaalipiiriksi merkitään Helsingin vaalipiiriin alue 090 B, eli kotikunnattomat ulkosuomalaiset. Helsingin vaalipiirissä oli vuoden 2011 eduskuntavaalissa 44 721 ulkomailla asuvaa. Jos kaikki ulkosuomalaiset siirrettäisiin Helsingin vaalipiiriin, saisi se noin 184 000 uutta äänioikeutettua nykyisen noin 503 000 lisäksi. Tämä tarkoittaisi Helsingin vaalipiirin tuntuvaa vahvistamista.

Suomen vaalipiiriudistuksesta sovittiin hallitusneuvotteluissa keväällä 2011. Hallitus esitti 4.10.2012 vaalipiirien yhdistämistä, jolloin Kymen ja Etelä-Savon vaalipiirit yhdistetään Kaakkois-Suomen vaalipiiriksi ja Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan vaalipiiri Savo-Karjalan vaalipiiriksi. Manner-Suomen vaalipiirien määräksi tulisi 12 (nykyisin 14). Muut Manner-Suomen vaalipiirit ja Ahvenanmaan maakunnan vaalipiiri säilyvät ennallaan.

Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan seuraavassa eduskuntavaalissa 2015. Uudistuksen tavoitteena

on parantaa eduskuntavaalien suhteellisuutta järjestämällä nykyisiä vaalipiirejä tasaisemman suuruisiksi. Pienissä vaalipiireissä kansanedustajan paikkaan tarvitaan suurempi osuus vaalipiirissä annetuista äänistä kuin suurissa vaalipiireissä.

Tämän katsotaan asettavan pienten ja suurten vaalipiirien äänestäjät keskenään eriarvoiseen asemaan. Sekä Pohjois-Karjalan että Etelä-Savon vaalipiirissä valittiin viime eduskuntavaalissa kummastakin kuusi kansanedustajaa. Nykyisen väestötilanteen mukaan uudesta Kaakkois-Suomen vaalipiiristä valittaisiin eduskuntavaaleissa 17 kansanedustajaa ja uudesta Savo-Karjalan vaalipiiristä 16.

Jos ulkosuomalaisille perustettaisiin oma vaalipiiri, kysymykseksi nousee, mikä tai mitkä vaalipiirit luopuisivat edustajapaikoistaan, sillä kansanedustajien määrää tuskin lisättäisiin. Poliittisten puolueiden kannalta vaalityö ulkomailla on kallista, eikä puolueilla ole tähän ylimääräistä rahaa. Sama koskee jo olemassa olevan vaalipiirin kasvattamista 184 000 ulkosuomalaisella äänioikeutetulla, mikä merkitsisi vaalipiirien eduskuntapaikkojen uusjakoa. Jos ulkosuomalaisten äänestysprosentti pysyy alhaisena, poliittisilla puolueilla tuskin herää kiinnostusta ulkomailla asuvien omaa vaalipiiriä kohtaan. Parhaillaan tehtävä vaalipiiriuudistustyö on osoittanut, että aihe on hyvin herkkä ja vaikea, ja hallituspuolueille on ollut haasteellista saavuttaa siitä yhteisymmärrystä.

Oikeusministeriön kanta ulkosuomalaisten vaalipiiriin on ollut kielteinen. Oikeusministeriö ei näe perusteltuja syitä muuttaa perustuslain 25 §:n vaalipiirijakoa koskevia säännöksiä ulkosuomalaisten kohdalla.

Koska nykyinen hallitus on pitkien ja vaikeiden neuvottelujen jälkeen jo sopinut vaalipiiriuudistuksesta, realistisin vaihtoehto yrittää vaikuttaa ulkosuomalaisten oman vaalipiiriin toteutumiseen on saada asia nostettua seuraaviin hallitusneuvotteluihin vuoden 2015 eduskuntavaalin jälkeen

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ei näe realistisia mahdollisuuksia ulkosuomalaisten vaalipiiriin perustamiseen tällä hetkellä. Ulkosuomalaisparlamentti toivoo, että puolueet lisäävät aktiivisuuttaan yli 227 000 äänioikeutetun ulkosuomalaisen parissa.

8. Ulkosuomalaisten osallistuminen suomalaisiin vaaleihin; Internet-äänestys tulevaisuuden äänestystapana tulisi ottaa vakavasti ja tutkia tarkoin

Sähköinen äänestys voidaan toteuttaa esimerkiksi Internetin välityksellä, matkapuhelimella tai äänestyspaikalla olevalla tietokoneella, mihin äänestäjä syöttää äänensä. Noin 30 maassa on kokeiltu tai käytetty sähköisiä äänestyslaitteita vaalihuoneistoissa. Esimerkiksi Alankomaissa (2008), Irlannissa (2009), Isossa-Bri-

tanniassa (2007) ja Saksassa (2009) todettiin kokeilujen jälkeen, että sähköistä äänestystä ei voida ottaa pysyvästi käyttöön tai edes ryhtyä kehittämään paremmaksi, koska siinä ilmeni niin paljon ongelmia. Suomessa kokeiltiin sähköistä äänestystä vaalihuoneessa kolmessa kunnassa kunnallisvaalissa 2008. Noin 200 ääntä jäi rekisteröimättä. Korkein hallinto-oikeus vaati vaalien uusimista.

Suomen hallitus päätti 13. tammikuuta 2010 toistaiseksi luopua sähköisestä äänestyksestä, koska kokeemukset kuntavaalien 2008 kokeilusta olivat niin huonoja, ja äänestyspaikalla tapahtuvasta sähköisestä äänestyksestä ei kokemusten valossa ole saatavissa sellaisia kokonaishyötyjä, että sitä kannattaisi kehittää paremmaksi. Tällä hetkellä sähköinen äänestys on käytössä 11 maassa, muun muassa Belgiassa ja Yhdysvalloissa.

Kanada, Viro, Ranska ja Sveitsi ovat käyttäneet Internetiä vaaleissa tai kansanäänestyksessä. Viro on ainoa maa, jossa kaikki äänioikeutetut voivat halutesaan äänestää Internetin kautta. Viimeisissä Riigikogu-vaaleissa noin neljännes kaikista äänistä annettiin Internetin kautta. Äänestyksen pohjana toimii Viron kansalaisille pakollinen elektroninen henkilökortti. Ranskan kansallisissa vaaleissa ulkokansalaiset voivat äänestää Internetin kautta. Kanadassa on eräissä kunnissa voinut äänestää paikallisvaaleissa Internetin kautta. Sveitsissä ulkosveitsiläiset ovat voineet äänestää Internetin kautta vuodesta 2009. Norjassa paikallisvaaleissa 2011 kokeiltiin Internet-äänestystä kymmenessä kunnassa.

Internet-äänestyksessä nousee pohdittavaksi kolme keskeistä kysymystä: järjestelmän luotettavuus, vaali- ja äänisalaisuus sekä saatavuus / käytettävyys:

Paperilipukkein äänestäminen on teknisesti selkeä ja luotettava tapa äänestää. Sitä käytetään standardina myös sähköisen äänestyksen luotettavuutta arvioitaessa. Paperiäänestys on myös helposti ymmärrettävä ja tarkistettava, mikä lisää sen luotettavuutta sähköiseen äänestämiseen verrattuna. Monessa maassa, jossa on kokeiltu sähköistä äänestystä, siitä on luovuttu, koska sen luotettavuus on kyseenalaistettu.

Sähköisestä äänestämisestä ei löytynyt sellaisia etuja, jotka olisivat menneet turvallisuusvaatimusten edelle ja niitä olisi lähdetty madaltamaan.

Sähköiseen äänestämiseen liittyy kaupallisia toimijoita (äänestysjärjestelmien suunnittelijat ja toimittajat). Suomalainen vaalijärjestelmä on yli 100 vuotta perustunut luottamushenkilöjärjestelmään, jonka tehtävänä on varmistaa vaalien puolueeton ja oikeudenmukainen toimittaminen. Jos sähköiseen äänestykseen siirrytään, järjestelmän luonne muuttuu. Demokraattisessa järjestelmässä vaalien yleisellä luotettavuudella on suuri merkitys. Se ei välttämättä perustu mitattaviin asioihin. Jos yleisesti ”koetaan”, että jokin asia tai poliittinen prosessi on epäluotettava, järjestelmää saatetaan kyseenalaistaa, ja se taas vahingoittaa vaalien legitimitettiin ja siten demokratiaa.

Vaali- ja äänisalaisuus ovat olleet suomalaisen yhteiskunnan keskeisempiä periaatteita. Internet-äänestys kyseenalaistaa vaatimuksen tarkasta äänisalaisuu-

desta. Tässä suhteessa Internet-äänestys vastaa kirjeäänestystä. On kuitenkin tärkeää turvata äänestäjälle mahdollisuus valita myös täysin salainen äänestystapa. Esimerkiksi Virossa Internet-äänestyksessä äänestysalaisuutta on pyritty turvaamaan ns. ”avoimella” äänellä, jolloin annettu ääni voidaan muuttaa ja ainoastaan viimeiseksi annettu ääni lasketaan.

Norjan paikallisvaaleissa 2011 järjestetyssä Internet-äänestyskokeilussa ei tullut esiin, että se olisi lisännyt äänestysaktiivisuutta. Äänestäjät, jotka valitsivat Internet-äänestyksen, olisivat joka tapauksessa äänestäneet. Uusia äänestäjäryhmiä ei syntynyt. Virossa voidaan kuitenkin huomata, että Internetin kautta äänestäminen on kasvattanut suosiotaan vuosien myötä. Toisaalta on vaikeaa sanoa onko Internet-äänestys lisännyt Virossa äänestysaktiivisuutta, vai ovatko samat äänestäjät vaihtaneet uuteen järjestelmään.

Virossa äänestysprosentti on kokonaisuudessaan hiukan noussut, mutta äänestysaktiivisuudessa on eri vaalien välillä ollut huomattavia eroja.

Internet-äänestysmahdollisuudella voitaisiin tukea hyvin tärkeää periaatetta demokraattisesta osallistumisesta ja käytännön tason äänioikeuden toteuttamisesta. Monet äänioikeutetut eivät nykyjärjestelmässä voi äänestää vaikka haluaisivat: liikuntaesteiset, syrjäseuduilla asuvat, ulkosuomalaiset. Internet-äänestyskeskustelussa erityisesti saatavuus ja luotettavuus asettuvat periaatteina vastakkain.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti tukee hankkeita, joilla edistetään tulevaisuudessa Internet-äänestämisen mahdollisuutta. Tämä ei kuitenkaan saa hidastaa kirjeäänestyksen kiireellistä toteuttamista.

9. Suomen passin voimassaolon pidennys 10 vuodeksi ja ulkosuomalaisen passianomuksen kulujen korvaaminen

Kun tavallisen passin hinta on Suomessa 54 euroa, maksaa se ulkomailta hankittuna 120 euroa. Passi on voimassa enintään viisi vuotta. Useat maat edellyttävät, että passi on voimassa vielä kuusi kuukautta matkan päättymisen jälkeen, jolloin Suomen passin todellinen voimassaoloaika on enintään neljä ja puoli vuotta. Ennen biometrista passiuudistusta (2006) tavallinen passi oli voimassa enintään kymmenen vuotta.

Passin anominen on vuoden 2006 passiuudistuksen jälkeen siirtynyt sähköiseksi. Passia anossa tulostetaan väestörekisterijärjestelmästä valmis täytetty lomake, johon on kirjattu kaikki tarvittavat henkilötiedot. Passia anova allekirjoittaa anomuksen, ja lomake lähetetään passikuvineen ja sormenjälkineen teetettäväksi. Jos henkilökohtaiset tiedot lomakkeessa ovat väärät, ne pitää ensin korjata väestötietojärjestelmässä ja sitten hakemus pitää tehdä uudestaan. On siis ensisijaisen tärkeää, että henkilötiedot Suomen väes-

törekisterissä ovat ajan tasalla.

Ulkomailla asuva Suomen kansalainen voi jättää passihakemuksen Suomessa paikallispoliisin lupapalvelupisteeseen millä tahansa paikkakunnalla tai ulkomailta minkä tahansa Suomen edustuston passinmyöntöpisteeseen, joita ovat suurlähetystöt, pääkonsulinvirastot ja konsulaatit (eivät kunniakonsulaatit). Passihakemus on jätettävä henkilökohtaisesti. 26.6.2012 lähtien myös lapsilla on pitänyt olla oma passi. He eivät voi enää matkustaa vanhempansa passilla, vaikka heidät olisi vanhoihin, vielä voimassaoleviin 10 vuoden passeihin merkitty. Ulkomailta hankitun passin kalliimman hinnan lisäksi monen ulkosuomalaisen passin hankintakustannuksia lisäävät pitkistä matkoista johtuva korkeat matkakulut.

Yhtenä tapana helpottaa ulkosuomalaisten passi-uusimisurakkaa olisi passien myöntäminen kymmeneksi vuodeksi. Ulkosuomalaisparlamentin istunnossa 2010 esitettiin, että sisäasiainministeriön poliisiosasto ryhtyy toimenpiteisiin, jotta Suomen passi myönnetään vastaisuudessa kymmeneksi vuodeksi viiden vuoden sijaan (päättölauselma 4/2010). Poliisiylipäällikkö Mikko Paatero on kesällä 2012 kertonut tavoitteesta siirtyä takaisin kymmenen vuoden passeihin. Tarve perustuu siihen, että poliisin lupahallinto on kovasti alimiehitetty ja passijonot ovat pitkiä.

Sisäasiainministeriön poliisiosasto vastaa biometristen passien valmistamisesta ja säännöstelystä. Poliisiosaston lausunnon mukaan sirujen valmistaja takaa sirun toimivuuden viideksi vuodeksi. Asiantuntijoiden mukaan nykyisellä tekniikalla siru kestää enimmillään seitsemän vuotta. Passin voimassaolon pidennys otetaan harkittavaksi heti, kun sirujen tekniikka kehittyy ja valmistajat voivat taata pidemmän kestoajan. Monessa maassa, jossa biometrinen tekniikka on käytössä, passit ovat kuitenkin pysyneet kymmenvuotuisina. Tällaisia maita ovat muun muassa Kanada, Ranska, Saksa, Unkari, Irlanti, Italia, Liettua, Malta, Puola, Slovakia, Slovenia, Espanja, Tanska, Australia ja Norja.

Vaikka varsinaisia kymmenen vuoden passeja joudutaan vielä odottamaan, sisäasiainministeriön mukaan teknisten esteiden kiertämistä selvitetään parhaillaan. Suunnitelmissa on, että hakijalle voitaisiin myöntää oikeus passiin kymmeneksi vuodeksi, vaikka itse asiakirja olisi voimassa ajasta vain puolet. Viiden vuoden jälkeen jatkopassi myönnettäisiin suhteellisen automaattisesti. Tällöin passia ei tarvitsisi käydä uusimassa poliisiasemalla, paitsi jos henkilötiedot ovat muuttuneet. (Sisäasiainministeriö ei ole tarkentanut, miten käytäntöä sovellettaisiin ulkomailta asuviin passihakijoihin.)

Suomessa on valmisteilla passilain muutos, jossa ehdotetaan, että valmista passia ei tarvitsisi enää nousta viranomaiselta, vaan passi toimitettaisiin pääsääntöisesti suoraan passivalmistajalta hakijalle. Ehdotetun muutoksen on käytännössä alkuvaiheessa tarkoitus koskea ainoastaan Suomen kansalaiselle myönnettäviä normaalitoimituksella tilattavia tavallisia passeja, joiden toimitusosoite on manner-Suomessa. Hallituksen esitys pyritään antamaan eduskunnalle syysistuntokaudella 2012. Ahvenanmaan passeja tai ul-

komailta asuville Suomen kansalaisille myönnettäviä passeja ei siis alkuvaiheessa toimitettaisi suoraan valmistajalta. Passin toimittamista valmistajalta ulkomaille voitaisiin myöhemmin selvittää, ja se pyrittäisiin ottamaan käyttöön heti, kun se olisi kussakin kohdamaassa mahdollista.

Aloitteessa ehdotetaan, että Suomen passihakemuksen voisi jättää myös jonkun toisen maan lähetystöön, jos kyseisessä maassa ei ole Suomen edustustoa. Passilain 6 (3) § (21.7.2006/671) todetaan: *Ulkomailla oleva Suomen kansalainen voi hakea passia Suomen suurlähetystöstä tai lähetetyn virkamiehen johtamasta konsulaatista taikka sellaisesta muusta Suomen edustustosta, jossa palvelevan nimetyn Suomen kansalaisen ulkoasiainministeriö on oikeuttanut antamaan passeja. Hakijan on hakiessaan passia esitettävä tunnistamisasiakirjana voimassa oleva henkilöllisyyttä osoittava asiakirja. Jollei hakijalla ole esittää tunnistamisasiakirjaa, passin antava viranomaisen suorittaa tunnistamisen. Edustusto voi pyynnöstä toimittaa passinhakijalle kunniakonsulaatin välityksellä. Passin saa noutaa passinhakijan valtuuttama henkilö. Edustusto voi lähettää passin myös hakijan pyynnöstä postitse.*

Sisäasiainministeriön mukaan henkilöllisyyttä osoittavien asiakirjojen nykyiset ominaisuudet, niihin liittyvät tietoturvallisuusvaatimukset sekä myöntöprosessien edellyttämä yhteys sähköisiin järjestelmiin eivät lähtökohtaisesti edesauta ajatusta siitä, että muut kuin tarkoin määritellyt Suomen viranomaiset voisivat olla mukana asiakirjojen myöntöprosessissa. Joillekin yksittäisille kunniakonsuleille (edellytyksenä Suomen kansalaisuus ja passikoulutukseen osallistuminen) voidaan myöntää oikeus kirjoittaa Suomen kansalaiselle hätäpassi kotimatkaa varten. Hätäpassin kirjoittamiseen on aina ensin pyydettävä erikseen oikeus ulkoasiainministeriöstä. EU:n hätämatkustusasiakirjayhteistyötä kehitetään edelleen, mutta kyseessä on siis ainoastaan toisen EU-maan viranomaisten (käytännössä suurlähetystön) hätäpassien myöntäminen.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa sisäasiainministeriön poliisiosastoa jatkamaan aktiivisesti selvitystyötä, jotta Suomen passi voidaan myöntää kymmeneksi vuodeksi viiden vuoden sijaan. Lisäksi ulkosuomalaisparlamentti esittää, että Suomen ulkomaanedustustoista haettavasta passista perittävää käsittelymaksua alennetaan.

10. Suomen kansalaisuuden säilyminen 22-vuotiaana

Henkilö, joka on sekä Suomen että jonkin toisen valtion kansalainen, menettää Suomen kansalaisuuden 22-vuotiaana, jos hänellä ei ole ollut riittävää yhteyttä Suomeen. Riittävä yhteys on se, että henkilö on

- syntynyt Suomessa ja hänellä on kotikunta

Suomessa, kun hän täyttää 22 vuotta tai

- asunut Suomessa tai muussa Pohjoismaassa yhteensä vähintään seitsemän vuotta ennen kuin hän täyttää 22 vuotta tai
- saanut Suomen passin 18 - 21-vuotiaana tai
- suorittanut Suomessa varusmies- tai siviilipalveluksen tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta 18 - 21-vuotiaana.

Jos mikään näistä ehdoista ei täyty, kansalaisuuden voi säilyttää ilmoittamalla ulkomailla Suomen edustustolle tai Suomessa maistraatille, että haluaa säilyttää kansalaisuuden. Ilmoitus on vapaamuotoinen ja se tulee tehdä kirjallisena ennen kuin täyttää 22 vuotta.

Maahanmuuttovirasto ilmoittaa kansalaisuuden menettämishuosta 22-vuotiaana ja lähettää kirjalliset ohjeet kansalaisuuden säilyttämisestä sellaisille Suomen kansalaisille, joilla on ollut kotikunta Suomessa alle seitsemän vuotta, siis myös niille, jotka eivät koskaan ole asuneet Suomessa. Kirje lähetetään vuosittain kyseisenä vuonna 18 vuotta täyttävälle ulkomailla asuville Suomen kansalaisille, joiden osoite löytyy Suomen väestötietojärjestelmästä. Tiedottamisvelvollisuus perustuu kansalaisuuslain 37 §:ään.

Jos henkilö on menettänyt Suomen kansalaisuuden 22-vuotiaana, koska hänellä ei ole ollut riittävää yhteyttä Suomeen, voi hän saada kansalaisuuden takaisin ilmoituksesta. Ilmoitus tehdään Maahanmuuttoviraston lomakkeella KAN_7, jonka saa Maahanmuuttovirastosta, poliisilta Suomessa tai Suomen edustustosta ulkomailla. Ilmoituksen käsittelystä peritään käsittelymaksu (240 €). Lisätietoja Suomen kansalaisuuden automaattisesta säilyttämisestä ja menettämisestä antavat ulkomailla Suomen edustustot (<http://formin.finland.fi/> edustustot) ja Suomessa maistraatit (www.maistraati.fi) ja Maahanmuuttovirasto (www.migri.fi - Suomen kansalaisuus).

Kun Suomen kansalainen asuu ulkomailla, säilyvät hänen henkilö- ja asumistietonsa Suomessa ajantasaisina vain, jos hän itse huolehtii tietojensa ilmoittamisesta Suomeen. Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista velvoittaa myös ulkomailla oleskelevan Suomen kansalaisen ilmoittamaan välittömästi ulkomailla oleskelunsa aikana tapahtuneista henkilötietojen muutoksista. Tällaisia ovat muun muassa tiedot avioliitosta, nimen muutoksesta, lasten syntymästä, avioerosta, ja asuinsoitteesta. Ilmoituksen voi tehdä joko lähimpään Suomen edustustoon nykyisessä asuinmaassaan tai Suomessa viimeisen kotikunnan maistraattiin lähettämällä kirjeen tai sähköpostin, jossa on muuttajan nimi ja syntymäaika sekä uusi ja vanha osoite. Muuttuneet osoitetiedot voi ilmoittaa myös Suomi.fi-palvelussa (www.suomi.fi) täytettävällä sähköisellä lomakkeella. Kun osoitetiedot ovat väestötietojärjestelmässä ajantasaisia, on esimerkiksi Suomen passin saaminen nopeampaa. Velvollisuus ei koske Ruotsissa asuvia Suomen kansalaisia, koska Ruotsista henkilötietomuutokset välitetään virkateitse Suomen väestötietojärjestelmään Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn sopimuksen mukaisesti.

Ulkomailla asuvan suomalaisen kannattaa ajoittain tarkistaa, että osoite ja muut Suomen väestötietojär-

jestelmässä olevat tiedot ovat ajan tasalla. Tiedon tarkistusta voi pyytää viimeksi Suomessa olleen kotikunnan maistraatista, ja jos kotikunta ei ole tiedossa, niistä tahansa Suomen maistraatista. Myös henkilöitä, joilla on sekä Suomen että Ruotsin kansalaisuus, neuvotaan tarkistamaan tietojen ajantasaisuus esimerkiksi ennen passin hankkimista. Lisätietoa: (www.maistraatti.fi - ohjeita ulkosuomalaisille)

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Maahanmuuttovirasto tiedottaa niille 18 vuotta täyttävälle ulkomailla asuville Suomen kansalaisille

kansalaisuuden menettämishetimitä 22-vuotiaana, joiden osoite löytyy Suomen väestötietojärjestelmästä. Tiedottamisvelvollisuus perustuu kansalaisuuslakiin.

Ulkomailla asuvilla Suomen kansalaisilla on laakisääteinen velvollisuus ilmoittaa ulkomailla oleskelunsa aikana tapahtuneista henkilötietojen muutoksista välittömästi Suomen viranomaisille. Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa ulkosuomalaisyhteisöjä ja Suomen viranomaisia, kuten edustustoja, tiedottamaan ulkomailla asuville henkilötietojen ajan tasalla pitämisen tärkeydestä.

III SENIORIASIOITA KOSKEVAT PÄÄTÖSLAUSELMAT

11. Englanninkielinen eläkeläiskortti ulkosuomalaisille

Työeläkettä myöntävät työeläkevakuuttajat ovat jo 1980-luvulta lähtien toimittaneet eläkkeensaajille nk. työeläkekortin. Syksyllä 2008 uudistunut työeläkekortti toimii todisteena eläkkeellä olosta myös ulkomailla, ja siinä on suomen- ja ruotsinkielisen tekstin lisäksi englanninkielinen teksti *This card entitles to discounts for pensioners*. Vanha kortti on kuitenkin edelleen käyttökelpoinen Suomessa. Uudistuneen työeläkekortin voi tilata omalta työeläkevakuuttajalta. Uuden työeläkekortin voi tilata myös useimpien eläkevakuuttajien verkkosivujen kautta.

Työeläkekortti myönnetään vanhuuseläkkeen, varhennettuna vanhuuseläkkeen, pysyvän täyden työkyvyttömyyseläkkeen tai työttömyyseläkkeen saajille. Työeläkekorttia ei lähetetä eläkepäätöksen mukana, vaan eläkevakuuttaja postittaa sen erikseen eläkepäätöksen antamisen jälkeen. Työeläkevakuuttajat TELA on lakisääteistä työeläketurvaa hoitavien työeläkevakuuttajien etujärjestö. TELA ylläpitää verkkosivuja www.tyolakekortti.fi.

Kela myöntää kansaneläkkeen saajan kortin niille alle 65-vuotiaille Suomessa asuville eläkkeensaajille, jotka eivät saa työeläkettä.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti toteaa, että Suomen työeläkkeensaajille on ollut saatavissa englanninkielinen eläkeläiskortti vuodesta 2008 lähtien työeläkevakuuttajien kautta, joten aloite ei sinänsä aiheuta toimenpiteitä.

Ulkosuomalaisparlamentin sihteeristöä pyydetään edelleen jatkamaan tiedottamista englanninkielisen työeläkekortin olemassaolosta ja sen hakemiskäytännöstä. Suomesta eläkettä saavia, joilla ei ole työeläkekorttia, kehoitetaan tarvittaessa ottamaan yhteyttä Suomen lähetystöön asuinmaassaan.

12. Palvelutaloja ulkosuomalaisille paluumuuttajille

Tuki- ja palveluasumista sekä tehostettua palveluasumista tuottavat kunnat, järjestöt ja yksityiset yrittäjät. Asumispalvelut ovat sosiaalihuoltolain mukaisia sosiaalipalveluja, joiden järjestämisestä vastaa kunta. Koska vanhustenhuolto on Suomessa kuntien ja kaupunkien vastuulla ja palveluja tarjotaan vain oman paikkakunnan asukkaille, ei paluumuuttajavanhukset voi ennen Suomeen muuttoaan anoa palvelutalo- tai seniorikoti-paikkaa kunnallisesta hoitojärjestelmästä. Vanhusten määrä lisääntyy tulevina vuosina, ja jo nyt palvelutalopaikoista on monilla paikkakunnilla pulaa. Myös melkein poikkeuksetta yksityisillä palveluasumista tarjoavilla yhtiöillä ja säätiöillä on jonotuslista vapautuvista paikoista.

Suomeen paluumuuttaneet ikäihmiset ovat pääsääntöisesti sijoittuneet palveluasumisen piiriin ostamalla ennen muuttoja oman palveluasumista tarjoavan asunto-osakkeen, tai he ovat paluumuuttaneet ensin omaan tai vuokra-asuntoon ja hakeutuneet myöhemmin palveluasumisen piiriin.

Suomen Paluumuuttajat ry on toistuvasti hakenut rahoitusta Raha-automaattiyhdistykseltä paluumuuttajien oman palvelutalohankkeen toteuttamiseen. Hank-

keeseen ei kuitenkaan ole tähän mennessä myönnetty avustusta. Suomen Paluumuuttajat ry:n palvelutalohankkeen mallina on käytetty jossain määrin tanskalaisten paluumuuttajien senioriasumisyhteisöä (Frendensborghusene), joka on ollut toiminnassa 1960-luvulta lähtien.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ei ota kantaa itse aloitteeseen, mutta kehottaa sihteeristöä selvittämään paluumuuttajille tarkoitettujen palvelutalojen erilaisia rahoitus- ja toteuttamismahdollisuuksia yhdessä yhteistyöstä kiinnostuneitten paluumuuttajajhdistysten sekä ulkosuomalaistyötä tekevien tahojen kanssa.

13. Lisäys vanhuuslakiin

Vanhuspalvelulaki eli laki iäkkään henkilön sosiaali- ja terveyspalvelujen saannin turvaamisesta on osa sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamista. Laki on tulossa voimaan heinäkuun alussa 2013. Vanhuspalvelulain soveltamisala on kunnan järjestämä iäkkäiden henkilöiden sosiaali- ja terveydenhuolto ja tietyin osin myös yksityinen toiminta. Iäkkäänä pidettäisiin lähtökohtaisesti 75 vuotta täyttänyttä henkilöä. Hyvinvoinnin edistämistä koskeva sääntely on myös vanhuuseläkettä saavia henkilöitä koskevaa.

Ikäihmisten sosiaaliturva koostuu sosiaali- ja terveyspalveluista ja toimeentuloturvasta. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa ikäihmisten palvelujen toimivuudesta. Se määrittelee palvelujen kehittämisen suuntaviivat, valmistelee lainsäädännön ja ohjaa uudistusten toteuttamista. Ministeriö myös valvoo palvelujen laatua alaistensa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston Valviran ja aluehallintovirastojen kautta. Kunnat järjestävät ikäihmisten tarvitsemat sosiaali- ja terveyspalvelut.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kunnallisista palveluista säädetään Sosiaalihuoltolaissa 710/1982, Kansanterveyslaissa 66/1972 ja Erikoissairaanhoidolaissa 1062/1989.

Sosiaalihuoltolaki turvaa 75 vuotta täyttäneille pääsyn sosiaalipalvelujen tarpeen arviointiin seitsemäntenä arkipäivänä yhteydenotosta kuntaan.

Terveyspalveluun pääsyn aikarajoista, hoitotakuusta, säädetään kansanterveys- ja erikoissairaanhoidolaissa. Kunnallisten sosiaali- ja terveyspalveluiden maksuista säädetään asiakasmaksulaissa ja -asetuksessa. Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta säädetään sosiaalihuoltolaissa, kansanterveyslaissa, erikoissairaanhoidolaissa sekä lääninhallituslaissa ja laissa sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta.

Yksityisten palveluntuottajien toimintaa säätelee lisäksi laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta.

Vanhuspalvelulakia tullaan pääasiassa sovelta-

maan kunnan vastuulla oleviin sosiaali- ja terveyspalveluihin eli asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin kuuluviin palveluihin. Ne ulkomailla asuvat suomalaiset, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa, jäävät asumisperusteisten palvelujen ulkopuolelle ja pääsevät asumisperusteisten palvelujen piiriin ainoastaan paluumuutettuaan Suomeen.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ei ota kantaa itse aloitteeseen, vaan esittää toiveena, että eduskunta sekä sosiaali- ja terveysministeriön sosiaalilainsäädännön uudistuksia valmistelevat työryhmät ottaisivat ulkosuomalaiset huomioon aina, kun se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista.

14. Vanhusten ja pitkäaikaissairaiden palvelusetelin hyväksyminen Thaimaassa käytettäväksi

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä antaa kunnalle mahdollisuuden tarjota asiakkaalle palvelusetelin kunnan järjestämisvastuulla olevien sosiaali- ja terveyspalvelujen hankintaan. Kunta päättää, millä tavalla se järjestää palvelut: tuottaako se ne itse, käyttääkö ostopalveluja vai antaako asiakkaalle palvelusetelin.

Kunta pitää luetteloa hyväksymistään palvelujen tuottajista. Kunta voi hyväksyä yksityisen palvelujen tuottajan, joka täyttää toiminnalle yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta ja yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa asetetut vaatimukset. Palvelun tuottajan pitää olla merkitty ennakkoperintärekisteriin, ja palvelun tuottajalla täytyy olla potilasvahinkolain mukainen tai muu vastuuvakuutus. Yksityisen palvelujen tuottajan palveluiden on oltava vähintään vastaavien kunnallisten palvelujen tasoisia. Kunta voi asettaa palveluille lisäksi vaatimuksia, jotka liittyvät asiakkaiden tarpeisiin, palvelujen määrään, laatuun tai kunnan olosuhteisiin.

Palvelusetelillä voi hankkia sellaisia sosiaali- ja terveyspalveluja, jotka kunnan tai kuntayhtymän kuuluu järjestää asukkailleen. Palvelusetelillä hankittava palvelu on vaihtoehto kunnan tai kuntayhtymän tuottamalle palvelulle.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

**Ulkosuomalaisparlamentti ei ota kantaa itse aloitteeseen, koska aloite koskee Suomessa vakituisesti asuvia henkilöitä, jotka kuuluvat Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin ja joilla on kotikunta Suomessa. Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa väliaikaisesti ulkomailla oleskelevia otta-
maan palveluseteliasioissa yhteyttä oman asuin-**

paikkakunnan kunnan- tai kaupunginvaltuustoon ja/tai kotikunnan sosiaali- ja terveyslautakuntaan, joiden päätäntävaltaan kuuluu palvelusetelien käyttäminen, myöntäminen ja valvonta.

15. Takuueläkkeen maksaminen ulkosuomalaiselle asuinmaahansa erikoistapauksissa

Suomen sosiaaliturva muodostuu sosiaalivakuutuksesta ja sosiaalihuollosta. Sosiaalivakuutus tarkoittaa niitä lähinnä lakisääteisiä toimenpiteitä, joiden tarkoitus on vakuutusmenetelmällä turvata yksilön toimeentulo määrättyissä sosiaalisissa riskitilanteissa. Sosiaalivakuutukseen kuuluvat lakisääteinen eläkevakuutus, sairausvakuutus, tapaturmavakuutus ja työttömyysvakuutus.

Suomen lakisääteinen eläkevakuutus koostuu kansaneläkkeestä ja työeläkkeestä. Kansaneläkkeen piirissä on koko väestö. Työeläketurvan piirissä on koko työvoima, yrittäjät mukaan lukien. Työeläkkeet voidaan jakaa julkisen ja yksityisen sektorin eläkkeisiin. Kansaneläkkeestä huolehtii eduskunnan alainen Kansaneläkelaitos (Kela). Yksityisen sektorin eläkeasioita hoitavat eläkelaitokset. Niiden keskuslaitoksena toimii Eläketurvakeskus. Julkisen sektorin eläkkeistä vastaavat Kuntien eläkevakuutus ja Valtiokonttori. Kansaneläke turvaa kaikille eläkeläisille perustoimeentulon.

Työeläkkeen suuruus vaikuttaa kansaneläkkeeseen. Jos henkilöllä on pieni työeläke tai ei lainkaan työeläkettä, hän saa kansaneläkkeen täysimääräisenä. Kansaneläkkeen määrä pienenee työeläkkeen määrän kasvaessa. Kansaneläkettä ei jää lainkaan maksettavaksi, jos ansioeläkkeitten määrä ylittää tietyt tulorajat. Maaliskuun alussa 2011 tuli voimaan laki takuueläkkeestä. Takuueläke on Kelan myöntämä etuus pienituloisille eläkkeensaajille.

Takuueläke on vakituisesti Suomessa asuville myönnettävä etuus, joka perustuu Suomen asumisperusteiseen sosiaaliturvaan. Asumiseen perustuvaan sosiaaliturvaan ovat oikeutettuja kaikki, jotka asuvat vakinaisesti Suomessa, eikä sosiaaliturvan piiriin kuulumiseen vaikuta henkilön kansalaisuus. Suomessa asuvalle katsotaan sellainen henkilö, jolla on vakinainen asunto ja koti Suomessa ja joka jatkuvasti pääasiallisesti oleskelee Suomessa.

Sosiaaliturvasta muuttotilanteessa on määräyksiä Suomen omassa kansallisessa lainsäädännössä, EU-oikeudessa ja Suomen solmimissa sosiaaliturvasopimuksissa. Sosiaaliturvasopimukset syrjäyttävät yleensä kansallisen lainsäädännön, kun taas EU-oikeus syrjäyttää sekä kansallisen lainsäädännön että sosiaaliturvasopimusten määräykset. Suurin osa Suomen ja muiden EU-maiden sosiaaliturvasta on asumisperusteista. Tämä tarkoittaa, että sosiaaliturvan piiriin kuuluvat vain maassa asuvat henkilöt.

Siitä, kenen katsotaan asuvan Suomessa ja mitä poikkeuksia pääsääntöön on, säädetään laissa asumisperusteisen sosiaaliturvan soveltamisesta. Joissakin

etuksissa ratkaisevaa on, onko henkilöllä kotikuntalainen mukaan katsottava olevan kotikunta Suomessa.

Suomessa asuminen ratkaistaan asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) 3, 3a ja 4 §:n mukaan. Takuueläke on EY-asetuksen 883/2004 artiklan 58 mukainen vähimmäisetuus, mutta sitä ei makseta ulkomaille. Takuueläkettä voidaan kuitenkin maksaa henkilölle, joka oleskelee ulkomailla tilapäisesti.

Takuueläke voidaan myöntää Suomessa asuvalle 16 vuotta täyttäneelle henkilölle, joka saa takuueläkkeeseen oikeuttavaa eläkettä (esimerkiksi kansaneläke) tai on takuueläkkeestä annetun lain mukainen maahanmuuttaja. Myöntäminen edellyttää lisäksi, että hakijan eläketulot ovat alle takuueläkkeeseen oikeuttavan tulorajan. Takuueläkkeen hakijan on haettava Suomesta ja muista maista kaikki eläkkeet, joihin hänellä olisi oikeus. Esimerkiksi vuonna 2012 täyteen kansaneläkkeeseen (608,63 euroa kuukaudessa) oikeutetulle eläkeläiselle maksetaan takuueläkettä 105,10 euroa kuukaudessa, ja hänen kokonaiseläketulonsa ovat täyden takuueläkkeen määrä eli 713,73 euroa kuukaudessa.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ei ota kantaa aloitteeseen, koska aloitteen aiheena on takuueläke, joka on Suomen asumisperusteiseen sosiaaliturvaan kuuluva etuus, jota ei makseta Suomen ulkopuolelle.

16. Ikääntyvien ulkosuomalaisten kuntoutustarpeen kartoittaminen

Ulkosuomalaisten keskuudessa on huomattava joukko ikääntyviä ihmisiä. Monet ovat muuttaneet etelän lämpöön osin terveydellisistäkin syistä. Ikääntyminen ja sen mukana tulevat erilaiset toimintarajoitteet eivät kysy kotimaata. Lisärasite on vieras kieliympäristö.

Esimerkiksi Ruotsissa äidinkieliä palveluita ei usein ole otettu huomioon.

Ikääntyvien ulkosuomalaisten tutkimus- ja kartoitustarpeesta on olemassa aiemmissa istunnoissa laaditut päätöslauselmat 34/1998, 2/2000 ja 42/2005.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ei ota kantaa itse aloitteeseen, mutta kehottaa sihteeristöä selvittämään mahdolliset tutkimustyötä tekevät tahot, jotka olisivat kiinnostuneita kartoittamaan ikääntyvien ulkosuomalaisten kuntoutustarpeen ja omakielisten palvelujen saatavuuden. Samalla sihteeristöä pyydetään selvittämään näiden organisaatioiden halukkuus osallistua hankkeen rahoitukseen tai rahoitushakemuksiin.

IV SOSIAALIASIOITA KOSKEVAT PÄÄTÖSLAUSELMAT

17. Liian vähän suomalaisia pappeja Yhdysvalloissa

Suomalaiset maahanmuuttajat perustivat ja rakensivat aikanaan useita kirkkoja eri puolille Yhdysvaltoja ja vaalivat suomalaisia uskonnollisia perinteitä suomalaisten pappien avulla, jotka itsekin olivat maahanmuuttajia. Myöhemmin Suomen evankelis-luterilainen kirkko lähetti pappeja kirkkoihin, jotta ne pystyivät toimimaan ja seurakunnat saivat suomenkielisiä palveluja. Nykyään suomalaisia kirkkoja ei juuri ole enää toiminnassa, ja niillä, jotka toimivat, ei usein ole täysiaikaista tai edes osa-aikaista pappia. Yhä useammat suomalaiset kuitenkin edelleen matkustavat tai muuttavat Yhdysvaltoihin työn, opiskelun tai loman vuoksi. Suomalaisille tarvitaan luotettavaa, pitkäaikaista ja korkealaatuaista papillista johtamista, olivatpa he maahanmuuttajia, väliaikaisia asukkaita tai turisteja.

Oregonissa sijaitseva Messiah Lutheran Church of Portland on jo pari vuotta onnistunut jatkamaan suomenkielisiä palveluita kutsumalla kirkkoon vapaaehtoisia eläkkeellä olevia suomalaisia pappeja. Seurakunta on maksanut pappien lennot, vuokran ja muun muassa auton, puhelimen, tietokoneen ja muut korvaukset kirkkoon liittyvistä kustannuksista. Pappien oleskeluajat ovat vaihdelleet kolmesta kuukaudesta yhteen vuoteen. Jotkut papit ovat palanneet takaisin. Valitettavasti usein on käynyt niin, että pariin kuukauteen seurakunnalla ei ole ollut pappia ollenkaan.

Suomalaiset papit hyötyisivät urallaan, jos he jossain vaiheessa palvelisivat ulkomailla pienissä suomalaisissa kirkoissa, olivatpa he missä hyvänsä vaiheessa urallaan tai elämässään. Yhdysvalloissa toimivat suomalaiset kirkot vaalivat suomalaisia luterilaisia perinteitään. Seurakuntalaiset käyvät yleensä kirkossa aina sunnuntaisin ja ponnistelevat kovasti kirkkojensa puolesta. Nämä kirkot toimivat usein myös suomalaisten yhteisöjen kulttuuritapahtumapaikkoina. Palveleminen tällaisessa ympäristössä olisi hyödyllistä kaikille papeille, mutta varsinkin uraansa aloitteleville papeille sekä papeille, jotka tarvitsevat väliaikaista muutosta työhönsä. Tämän jälkeen papit voisivat hyödyntää ulkomaankokemuksiaan Suomessa omassa seurakunnassaan.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko voisi etsiä vapaaehtoisia ja kykeneviä pappeja palvelemaan vähintään kolme kuukautta suomalaisissa kirkoissa Yhdysvalloissa ja maksaa vapaaehtoisille papeille asianmukaista palkkaa. Seurakunta kustantaisi papille ja hänen puolisolleen lentoliput ja hankkisi papille asunnon ja esimerkiksi auton sekä hoitaisi muut kirkkoon liittyvät kustannukset.

Kirkon ulkosuomalaistyön kommentti asiasta:

Kirkon ulkosuomalaistyö lähettää pappeja eri maiden luterilaisten sisarkirkkojen palvelukseen palvelemaan suomalaisia seurakuntia. Edellytyksenä on, että lähetettyjen pappien asianmukainen palvelussuhde voidaan turvata: palkka, tarvittavat vakuutukset, riittävät toimintakulut ja niin edelleen. Hiljattain valmistuneet nuoret papit ovat vain hyvin harvoin sellaisessa taloudellisessa asemassa, että he voisivat ottaa vastaan vapaaehtoisuuteen perustuvia tehtäviä.

Palvelussuhteen järjestäminen pieniin seurakuntiin on osoittautunut hyvin vaikeaksi tehtäväksi, useimmiten taloudellisista syistä. Vapaaehtoisten ja harjoittelijoiden välittäminen tuo seurakuntatyöhön tilapäisen avun, mutta työn kehittämiseen ja jatkuvuuden turvaamiseen se ei tuo ratkaisua. Lisäksi vapaaehtoisten ja harjoittelijoiden löytäminen on osoittautunut haasteelliseksi tehtäväksi.

Monilla paikkakunnilla perinteiset ulkosuomalaisyhteisöt ovat ikääntyneitä ja niiden voimavarat kaventuneet, mikä on rajoittanut niiden mahdollisuuksia palkata täysiaikaisia kirkon työntekijöitä. Samaan aikaan uudet maahanmuuttajat ovat sirpaloituneet pieniksi ja määräaikaisiksi yhteisöiksi. Kirkkomme ulkosuomalaistyön hyvin rajallisten voimavarojen jakaminen kaikkien näiden yhteisöjen kesken ei tuottaisi riittävää tukea millekään yksittäiselle yhteisölle.

Näistä syistä kirkon ulkosuomalaistyö on voimavarojensa puitteissa pyrkinyt kehittämään ja tukemaan hankkeita, joissa suomalainen siirtolaispappi palvelee useita suomalaisseurakuntia ja -yhteisöjä. Papillisten tehtäviensä ohella pappi toimii myös yhteisönrakentajana eri paikkakunnilla. Tällainen kokeiluhanke aloitettiin keväällä 2012 Kalifornian osavaltion alueella.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ehdottaa, että Suomen kirkon ulkosuomalaistyö tekee yhteistyötä Yhdysvaltain luoteisten osavaltioiden (Oregon, Washington) suomalaisseurakuntien kanssa, jotta suomalaiset seurakunnat voisivat saada muun muassa eläkeläispappeja tai vuorotteluvapaalla olevia vieraillemaan seurakuntatyöhön.

18. Sosiaaliturvalainsäädännön ulkomaila oleskelu -käsitteen muutos ja tarkennus

Voimassa olevien Kelan ohjeiden mukaan soveltamislain tarkoittamien kiinteiden siteiden olemassaolo arvioidaan aina tapauskohtaisesti kokonaisvaltaisen tar-

kastelun pohjalta. Kelan ohjeiden mukaan merkitystä on muun muassa Suomessa/ulkomailla asutulla ajalla, perhesiteillä ja asumisjärjestelyillä. Vaikka mainitussa lainkohdassa ei ulkomailla vietetyn ajan pituutta ole tarkasti määritelty, käytännössä Kela on pitänyt aikarajana noin kuutta (6) kuukautta.

Aloitteen tekijä toteaa, että Kelan noudattama käytäntö on tarkasti säätelemätöntä ja ennalta arvaamatonta. Näissä olosuhteissa ulkomailla osan vuodesta oleskeleva Suomen kansalainen ei voi olla koskaan täysin varma siitä, onko hän soveltamislain alainen vai ei. Ongelma koskettaa merkittäväällä tavalla vain Euroopan unionin ulkopuolella oleskelevia suomalaisia, koska heillä ei ole käytettävissään esimerkiksi EU:n alueella voimassa olevaa sairaanhoitokorttia.

Kelan noudattama nykykäytäntö on edellä kerrotuin tavoin kansalaisten oikeusturvan kannalta kohtuuton. Tämän vuoksi Kelan tulee muuttaa ja selkeyttää lain soveltamiskäytäntöä.

Aloitteen tekijä katsoo, että Kelan noudattama kuuden kuukauden aikaraja tulee pidentää yhdeksäksi (9) kuukaudeksi.

Aloitteen tekijä perustelee muutosehdotusta seuraavasti:

Useimmat suomalaiset haluavat viettää talvikauden lämpimässä ilmastossa eri sairauksien vuoksi. Esimerkiksi astma, reumataudit ja psoriasis helpottuvat lämpimässä ilmastossa. Kivut ja säröt vähenevät, ja lääkkeiden käyttötarve pienenee. Liikuntaa, esimerkiksi kävelyä ja uimista harrastetaan säännöllisesti, ja kunto kohenee huomattavasti.

Talven vietto Suomessa altistaa myös liukkailla kauduilla kaatumisille, mikä eriasteisten murtumien muodossa kuormittaa suomalaista sairaanhoitojärjestelmää.

Turkissa talvea viettävät suomalaiset eivät voi hyödyntää Euroopan unionin kansainvälistä sairaanhoitokorttia, vaan he joutuvat ottamaan yksityisen matkakuutuksen. Siten he eivät silläkään tavoin rasita Suomen sairaanhoitojärjestelmää. Verot ja muut maksut maksetaan kuitenkin Suomeen, ja kiinteät siteet Suomeen säilyvät. Turkissa asuvat suomalaiset kokevat olevansa eriarvoisessa asemassa esimerkiksi Espanjassa asuvien suomalaisten kanssa.

Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta 30.12.1993/1573 § 4, 7 ja 8 4 § (9.7.2004/635)

Oleskelu ulkomailla

Sosiaaliturvalainsäädäntöä ei sovelleta ulkomaille vakinaisesti muuttavaan henkilöön. Sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan kuitenkin edelleen Suomessa asuvaan henkilöön, joka tilapäisesti oleskelee ulkomailla, jos oleskelun voidaan arvioida kestävän enintään yhden vuoden.

Henkilöön, joka toistuvasti oleskelee ulkomailla siten, ettei yhtäjaksoinen ulkomailla oleskelu ylitä yhtä vuotta, sovelletaan sosiaaliturvalainsäädäntöä vain, jos hänen ulkomailla oleskelusta huolimatta katsotaan asuvan vakinaisesti Suomessa ja hänellä on kiinteät siteet Suomeen. 7 a § (9.7.2004/635)

Kiinteät siteet

Arvioitaessa, onko henkilöllä 4, 7 ja 8 §:ssä tarkoitetut kiinteät siteet Suomeen, harkinta perustuu henkilön tilanteen kokonaisvaltaiseen tarkasteluun. Arvioinnissa otetaan huomioon Suomessa ja toisessa maassa oleskelun ja asumisen kesto ja jatkuvuus sekä perhesiteet. Osoituksena kiinteistä siteistä voidaan pitää toistuvaa oleskelua, asuntoa, työsuhdetta, työn luonnetta, työnantajan kotipaikkaa ja työeläketurvan järjestämistä Suomessa sekä muita näihin verrattavia seikkoja.

8 § (9.7.2004/635)

Perheenjäsenet

Ulkomailla olevan 5 ja 7 §:ssä tarkoitetun henkilön mukana ulkomailla olevaan samassa taloudessa asuvaan perheenjäsenen sovelletaan hakemuksesta edelleen sosiaaliturvalainsäädäntöä edellyttäen, ettei hän oman yhtäjaksoisesti yli neljä kuukautta jatkuvan työskentelyn perusteella kuulu vieraan valtion lainsäädännön piiriin tai ettei hänellä muutoin olosuhteidensa perusteella voida arvioida olevan kiinteämpiä siteitä vieraaseen valtioon kuin Suomeen.

Sama koskee ulkomailla olevan henkilön mukana olevaa tämän kanssa samassa taloudessa ulkomailla asuvaa perheenjäsentä, jos 1 momentissa tarkoitettuun henkilöön sovelletaan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä sosiaaliturva-asetuksen tai Suomea sitovan sosiaaliturvasopimuksen perusteella eikä sosiaaliturva-asetuksesta tai sosiaaliturvasopimuksesta muuta johdu.

Kelan ohjeet kotisivuilla:

Kun tarkoituksena on viipyä yli vuosi ulkomailla

Ulkomailla muuttavien oikeus Suomen sosiaaliturvaan ratkaistaan pääsääntöisesti oleskelun keston perusteella. Jos tarkoituksenas on muuttaa ulkomaille alle vuodeksi eli tilapäisesti, kuulut ulkomailla oleskeli ajan yleensä Suomen sosiaaliturvan piiriin ja olet oikeutettu Kelan etuuksiin. Jos taas tarkoituksenas on olla ulkomailla yli vuoden ajan, muuttoasi pidetään vakinaisena, jolloin oikeutesi Suomen sosiaaliturvaan päättyy useimmissa tapauksissa muuttoajankohtaan.

Jos alun perin alle vuodeksi eli tilapäiseksi suunniteltu ulkomailla oleskelu kestääkin yli vuoden eli muuttuu vakinaiseksi, päättyy oikeutesi Suomen sosiaaliturvaan olosuhteiden muutoksesta lukien.

Töihin toiseen EU-maahan?

Jos lähdet töihin toiseen EU- tai Eta-maahan, siirryt työskentelymaasi sosiaaliturvan piiriin, vaikka työskentelysi kestäisi alle vuoden.

Säännöllisesti yli puolet vuodesta ulkomailla

Ulkomailla säännöllisesti yli puolet vuodesta oleskelevillä henkilöillä ei yleensä ole oikeutta Suomen sosiaaliturvaan. Jos siteesi Suomeen ovat kuitenkin edelleen kiinteät, voit säilyä Suomen sosiaaliturvan piirissä. Tulkinnanvaraisissa tilanteissa otetaan huomioon yksilölliset olosuhteet, kuten asumisaika Suomessa ja ulkomailla, perhesiteet, asumisolosuhteet ja toistuva oleskelu Suomessa.

Kelan etuudet on jaettu kahteen ryhmään sen perusteella, maksetaanko niitä tilapäisesti tai vakinaisesti ulkomailla oleskeleville. Joitakin etuuksia ei makseta ulkomaille lainkaan.

Kelan vastaus aloitteeseen:

Oikeus Kelan sosiaaliturvaan perustuu lähtökohtaisesti Suomessa asumiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaaliturvaan ovat oikeutettuja Suomessa pysyvästi asuvat henkilöt, samoin kuin henkilöt, jotka ulkomailta oleskelustaan huolimatta rinnastetaan kokonaan tai osittain Suomessa vakinaisesti asuviin.

Kela ratkaisee säännöllisesti osan vuodesta ulkomailta oleskelevan henkilön oikeuden sosiaaliturvaan asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain perusteella.

Kelan päätös sosiaaliturvasta kattaa yhdeksän soveltamisalalaisia listatun etuuslain mukaiset etuudet, joihin henkilöllä on etuuskohtaisten edellytysten täytyessä oikeus. Samoin oikeus soveltamisalalain kattamiin etuuksiin tarkoittaa aina myös henkilön sairausvakuuttamista Suomessa, mistä säädetään erikseen sairausvakuutuslaissa.

Aloitteessa sairaanhoidosta esitetty huomioiden on syytä täsmentää, että Kelan sairausvakuutukseen kuulumisen ei ole peruste julkisen terveydenhuollon palveluiden saamiselle suomalaisissa sairaaloissa ja terveyskeskuksissa. Oikeudesta julkisen terveydenhuollon palveluihin ei säädetä sairausvakuutuslaissa, vaan lähinnä kansanterveyslaissa (66/1972), erikoissairaanhoitolaissa (1062/1989) ja välillisesti kotikuntalaissa (201/1994). Julkisen terveydenhuollon yksiköt päättävät itsenäisesti annettavasta hoidosta ja siitä perittävistä maksuista.

Soveltamisalalain 4 § 1 momentin perusteella ulkomaille vakinaisesti muuttavalla henkilöllä ei muutosta lukien ole oikeutta Kelan sosiaaliturvaan. Tilapäisesti ulkomailta oleskelevalla henkilöllä, jonka ulkomailta oleskelun voidaan arvioida kestävän enintään yhden vuoden, on edelleen oikeus sosiaaliturvaan.

Soveltamisalalain 4 § 2 momentin perusteella henkilö, joka toistuvasti oleskelee ulkomailta siten, ettei yhtäjaksoinen ulkomailta oleskelu ylitä yhtä vuotta, on oikeutettu Kelan sosiaaliturvaan vain, jos hänen *ulkomailta oleskelusta huolimatta katsotaan asuvan vakinaisesti Suomessa ja hänellä on kiinteät siteet Suomeen.*

Toistuvasti osan vuodesta ulkomailta oleskeleva henkilö on siten edelleen oikeutettu Kelan sosiaaliturvaan, jos hänen katsotaan 1) asuvan vakinaisesti Suomessa ja 2) hänellä on edelleen kiinteät siteet Suomeen.

Soveltamisalalaisia tarkoitettu Suomessa asuminen tarkoittaa lain 3 §:n mukaan tilannetta, jossa henkilöllä on Suomessa *varsinainen asunto ja koti ja hän jatkuvasti ja pääasiallisesti oleskelee Suomessa.*

Säännöksen lähtökohtana on henkilön tosiasiallinen fyysinen oleskelu pääasiassa Suomessa. Jos henkilö oleskelee vuosittain yli puolet ajasta ulkomailta, hänen voidaan katsoa asuvan muualla kuin Suomessa, vaikka hänellä olisi Suomessa asunto.

Näin ollen voidaan todeta lainsäätäjän lähtökohtana olleen, että vuosittain yli kuusi kuukautta ulkomailta oleskeleva henkilö ei asu Suomessa. Tällöin oikeutta Kelan sosiaaliturvaan ei ole siitä huolimatta, että henkilöllä olisi edelleen kiinteitä siteitä Suomeen esimerkiksi perheen, kotikunnan tai yleisen verovelvolli-

suuden kautta.

Toisin kuin aloitteessa esitetään, Kelan ohjeistus ja soveltamiskäytäntö ei ole sääntelemätöntä ja ennalta arvaamatonta ratkaistaessa säännöllisesti osan vuodesta ulkomailta oleskelevien oikeus Kelan sosiaaliturvaan. Ei ole olemassa voimassaolevasta lainsäädännöstä johdettavissa olevia perusteita pidentää ulkomailta oleskelua koskevaa aikarajaa yhdeksään kuukauteen, kuten kirjoituksessa esitetään.

Aloitteen mukaan ulkomailta osan vuodesta oleskeleva Suomen kansalainen ei voi olla koskaan täysin varma siitä, onko hän soveltamisalalain piirissä vai ei. Soveltamisalalain 12 §:n perusteella henkilöllä on kuitenkin hakemuksesta aina oikeus saada Kelan kirjallinen päätös oikeudesta sosiaaliturvaan. Lain 12 a §:n perusteella sosiaaliturvaan kuuluva henkilö on velvollinen ilmoittamaan Kelalle olosuhteiden muutokset, kuten Suomesta muuton ja Suomeen paluun, jotka voivat vaikuttaa sosiaaliturvaan.

Aloitteen mukaan Turkissa asuvat suomalaiset ovat eriarvoisessa asemassa esimerkiksi Espanjassa asuviin suomalaisiin nähden, koska EU-alueella on mahdollista hyödyntää eurooppalaista sairaanhoitokorttia. Tämä eriarvoiseen asemaan asettaminen perustuu siihen, että esimerkiksi Espanja on EU:n jäsenvaltio, toisin kuin Turkki. On kuitenkin huomattava, että kun kyse on muusta kuin eläkkeensaajasta, on Kelan myöntämää eurooppalaista sairaanhoitokorttia oikeus käyttää ainoastaan henkilöllä, joka on Suomessa sairausvakuutettu. Sen sijaan eläkkeensaajan oikeus eurooppalaisen sairaanhoitokortin käyttöön EU-alueella ei ole sidottu Kelan sairausvakuutukseen, vaan eläkkeen saamiseen Suomesta. Samalla tämä tarkoittaa Suomelle syntyvää velvoitetta korvata esimerkiksi Espanjassa asuvan suomalaiseläkeläisen Espanjassa saaman sairaanhoidon kustannukset Espanjalle.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa, että Kansaneläkelaitos (Kela) pidentää ja tarkentaa soveltamiskäytäntöään asumiseen perustuvasta sosiaaliturvalainsäädännöstä annetun lain (soveltamislain) 4§:n tarkoittaman ulkomailta oleskeluajan pituuden osalta.

19. Turkissa oleskelevien suomalaisten terveydenhoidon järjestäminen

Jo yli 20 maata on sopinut kansalaistensa terveydenhoidosta heidän lomamaassaan Turkissa. Sopimuksia on tehty 1950-luvulta alkaen, Ison-Britannian aloittaessa tuolloin kansalaistensa terveysturvan järjestämisen. Suomella sopimusta ei ole. Kuitenkin Turkissa osa-aikaisesti oleskelevat maksavat edelleen sekä veronsa että muut vastaavat maksut Suomeen.

Suomalaisten matkailijoiden määrä Turkissa on vuosittain sadantuhannen luokkaa. Myös Turkissa

pidempään oleskelevien määrä on vuosi vuodelta lisääntynyt. Tämä tarkoittaa muun muassa Turkissa työskenteleviä, eläkeläisiä ja muuten Turkissa asuvia tai pitkään lomailevia suomalaisia. Tällä hetkellä suomalaisten Turkissa oleskelevien terveydenhoito on vakuutusten varassa.

Vakuutuksiin liittyy kuitenkin vakavia puutteita ja rajoituksia. Pahimmillaan nämä voivat johtaa jopa hengenvaaraan. Osa oleskelijoista jää matkavakuutuksen ulkopuolelle useasta syystä. Vakuutuksien hankinnassa rajoitteena on muun muassa ikä. Suomalaiset yritykset ovat lisänneet myös investointejaan merkittävästi Turkissa, mikä lisää suomalaisten määrää myös liikelämässä. Samoin eläkeläisten määrä nousee vuosi vuodelta talvikautena.

Sosiaali- ja terveysministeriön kommentti aloitukseen:

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemys on, ettei ministeriö ole tässä vaiheessa valmis ryhtymään toimenpiteisiin Turkissa oleskelevien suomalaisten terveydenhoidon järjestämisestä koskevan sopimuksen saamiseksi. Perustelujen osalta viitataan sosiaali- ja terveysministeriön viime vuonna tekemään, samaan aiheeseen liittyvään lausuntoon, jossa todetaan muun muassa näin:

”Sairaanhoito-oikeuksissa lähtökohta on, että valtiot päättävät itse, minkälaista sairaanhoitoa ja minkälaisin maksuin ne antavat yllättäen sairastuneelle ulkomaalaiselle matkailijalle tai maassa muutoin tilapäisesti oleskelevalle henkilölle.

Euroopan unionin jäsenmaiden osalta on unionin sosiaaliturvalainsäädäntöön otettu säännökset tilapäisesti toisessa maassa oleskelevien oikeudesta oleskelun aikana välttämättömään sairaanhoitoon vastaavin ehdoin kuin maan omilla kansalaisilla. Tältä osin on sovittu vastavuoroisuudesta ja kustannusten korvaamisesta maiden välillä.

Suomi on solminut sairaanhoitoa koskevia sosiaaliturvasopimuksia varsin rajoitetusti. Tällä hetkellä Suomessa on voimassa oleva terveydenhoitoa koskeva sopimus Kanadan Quebecin provinssin (1986) ja Australian (1992) kanssa. Quebecin-sopimusjärjestely ei koske turisteja, vaan ainoastaan tilapäisesti työskenteleviä, lähetettyjä työntekijöitä ja opiskelijoita.

Uusia sairaanhoitosopimuksia ei ole lainkaan solmittu viime vuosina. Nykyään terveydenhoitoa koskevan sopimuksen lähtökohtana olisi, että maa, jonka sosiaalivakuutuslainsäädännön piiriin henkilö kuuluu, vastaa myös hänen terveydenhoitonsa aiheuttamista kustannuksista toisessa sopimusmaassa. Tähän liittyvä kustannusten korvaamisen menettely ja laskutus on hallinnollisesti raskasta. Terveydenhoitoa koskeva sopimus Turkin kanssa merkitsisi myös käytännössä nettomenoja Suomen valtiolle.

Ministeriön yleislinjana on suhtautua pidättyvästi uusiin sopimuksiin muilta osin kuin kertyneiden eläkeoikeuksien turvaamisen ja kaksinkertaisten sosiaalivakuutusmaksujen välttämisen osalta.

Suomen lainsäädännön mukaan Suomessa sairausvakuutettu henkilö on oikeutettu sairausvakuutuslain mukaiseen korvaukseen muualla kuin Suomessa anne-

tusta sairaanhoidosta, jos hän on ulkomailla ollessaan sairastunut, eikä hän ole vakuutettu hoitoa antaneessa valtiossa tai hänellä ei ole oikeutta sairaanhoitoon oleskeluvaltiossa paikallisten ehtojen mukaan. Korvaus on sen tasoinen kuin olisi maksettu vastaavasta hoidosta Suomessa (SVL 2 luku 6§1 ja 6§3). Siten Turkissa tilapäisesti oleskeleva suomalainen voi hakea korvausta terveydenhoitomenoistaan sairausvakuutuksesta.”

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti pyytää Suomen sosiaali- ja terveysministeriötä ryhtymään pikaisiin toimenpiteisiin Turkissa oleskelevien suomalaisten terveydenhoidon järjestämiseksi kasvaneen osavuosittaisen oleskelun ja kasvaneen matkailun johdosta.

20. Hoitoa yli rajojen 2013

EU-maiden uuteen potilasdirektiiviin kuuluvien asioiden neuvonta on tärkeää kaikille ulkosuomalaisille. Yleinen katsaus ei riitä, vaan olisi tarpeellista saada tietoa siitä, miten käytännössä toimitaan siinä tapauksessa, että halutaan hoitoon Suomessa tai toisessa EU-maassa. Tällainen hoitovaihtoehto saattaa olla tärkeä erityisesti seniori-ikäisille, mutta myös muille, jotka asuvat yksin ja joiden lähiomaiset/-sukulaiset asuvat Suomessa. Erityispotilasryhmään kuuluvat ulkosuomalaiset, kuten dementiaa/Alzheimerin tautia sairastavat, saisivat täten mahdollisuuden saada hoitoa ensimmäiseksi opitulla äidinkielellään.

Hoidon kustannuksiin viitaten olisi hyvä selvittää mitä tarkoittaa ”hoitokuluihin osallistuu kotimaa”, mitä on käytetty tämän asian yhteydessä, ja millaiset eroavuudet ovat tilapäisesti tai vakituisesti ulkomailla asuvilla ulkosuomalaisilla tässä asiassa.

Direktiivi 2011/24/EU potilaiden oikeuksien soveltamisesta rajat ylittävässä terveydenhuollossa annettiin 9.3.2011. Direktiivi tulisi saattaa kansallisesti voimaan vuoden 2013 loppuun mennessä.

Ohjausryhmä koordinoi potilaiden oikeuksien soveltamisesta rajat ylittävässä terveydenhuollossa annetun EU-direktiivin (ns. potilasdirektiivi 2011/24/EU) toimeenpanoa sekä EU:n sosiaaliturvan koordinaatioasetuksen 883/2004 edellyttämiä sosiaalivakuutuslainsäädännön muutoksia.

Ohjausryhmän alaisuudessa toimii tarvittavia alaryhmiä, kuten säädösvalmisteluryhmä, terveydenhuollon palvelukokonaisuutta määrittävä ryhmä sekä potilaille maksettavia korvauksia ja kustannusvastuita pohtiva ryhmä.

Tavoitteena on potilasdirektiivin toimeenpano Suomessa siten, että kaikkia EU-maiden rajat ylittäviä terveydenhuollon tilanteita varten on voimassa toimiva lainsäädännöllinen kokonaisuus. Toimeenpano on sovitettava yhteen terveydenhuoltoa koskevien kansallisten lainsäädäntöuudistusten sekä sosiaalivakuutuslainsäädännön kanssa.

Potilasdirektiivi vahvistaa potilaan oikeuksia ja edellytyksiä saada hoitoa toisessa jäsenmaassa. Sääntelyn keskeisenä lähtökohtana on periaate, jonka mukaan potilaalla on oikeus saada hoitoa toisessa jäsenmaassa samoin perustein kuin hän saisi vastaavaa hoitoa kotimaassaan.

Potilasdirektiivi hyväksyttiin EU:n neuvostossa 28.2.2011, ja se tuli voimaan 24.4.2011. Jäsenmailla on 30 kuukautta aikaa siirtää direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöään. Kansallisten säännösten tulisi näin ollen olla voimassa viimeistään vuoden 2013 lopussa.

Potilasdirektiivin mukaan EU:n kansalainen voi hakeutua oma-aloitteisesti hoitoon toiseen jäsenmaahan ilman ennakkoon pyydettyä lupaa. Potilaan kotimaa on velvollinen korvaamaan kustannukset samalla periaatteella kuin jos hoito olisi annettu kotimaassa.

Ainoastaan matkakustannukset jäävät potilaan itse maksettaviksi. Viranomaisen voi kieltää matkan vain erittäin pätevästä syystä.

Sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehet valmistelivat parhaillaan Suomen tulkintoja ennakkolupien vaatimisesta ja kulujen korvaamisesta. Samoja kysymyksiä pohtiva Ruotsi näyttäisi valitsevan tien, jossa ennakkolupia ei vaadita. Hoidon korvauksesta tulee samanlainen kuin julkisessa terveydenhuollossa.

Suomessa valinnanvapautta kasvattaa EU-direktiivin lisäksi toukokuussa 2011 voimaan tullut terveydenhuoltolaki. Vuoden 2014 alusta lähtien potilaat voivat valita hoitopaikkansa julkisessa terveydenhuollossa missä päin Suomea tahansa.

Suomessa sairausvakuutetulla on näin ollen oikeus hakeutua hoitoon EU- tai Eta-maahan tai Sveitsiin saamaan hoitoa sairauteensa. Lähtökohtana on, että hoidosta korvataan sen verran kuin hoito olisi maksanut Suomessa. Korvausta voi saada ainoastaan hoidosta, joka kuuluu Suomessa julkisen terveydenhuollon piiriin.

Hoitoon voi hakeutua joko omatoimisesti tai ennakkoluvalla. Omatoimisesti hoitoon hakeutuneet voivat hakea kuluista korvausta jälkikäteen Kelasta. Korvauksia voi saada lääkärin ja hammaslääkärin palkkioista sekä lääkärin ja hammaslääkärin määräämistä tutkimuksista tai hoidosta.

Tietyissä tapauksissa voidaan edellyttää, että potilas hakee Suomesta ennakkolupaa ennen hoitoa. EU-lainsäädännön mukaan ennakkolupa on myönnettävä, jos lääketieteellisesti perusteltua sairaanhoitoa ei voida järjestää asuinvaltiossa.

Päävastuu terveyspalvelujen järjestämisestä ja sosiaalietuuksien määrittämisestä säilyy potilaan kotimaalla, mutta direktiivillä pyritään takaamaan kaikille potilaille samat oikeudet kaikkialla EU:ssa. Jokaisen EU-maan on myös perustettava kansallinen yhteispiste tarjoamaan tietoa niille, jotka harkitsevat hoitoon hakeutumista ulkomailla.

Muulla Euroopassa terveydenhuollon rakenteet ja rahoitus mahdollistavat potilaiden laajan valinnanvapauden. Merkittävin ero Suomeen on, että rahoitus- ja järjestämisvastuu on muissa EU-maissa erotettu palvelujen tuottamisesta. Tämä tarkoittaa, että julkinen val-

ta määrittää hoidon saatavuuden, laadun ja hintatason kriteerit mutta hoidon voi toteuttaa mikä tahansa potilaan itse valitsema sairaala. Terveyspalvelun tuottaja saa hoidon kustannuksista yhtäläisen korvauksen, oli sairaala sitten yksityinen tai julkinen.

Esimerkiksi Saksassa sekä julkinen että yksityinen terveydenhuoltojärjestelmä on liitetty kansalliseen sairausvakuutusjärjestelmään, josta potilas voi valita hoidon samoin kustannuksin. Myös Ruotsissa perusterveydenhuollon – ja osin erikoissairaanhoidonkin – palveluja käyttävä potilas saa saman korvauksen yksityiseltä ja julkiselta puolelta.

Ainakin Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa hoidon saatavuus ja kustannustehokkuus parantuivat merkittävästi yksityisen ja julkisen sektorin terveyskeskusten alettua kilpailla potilaista. EU-direktiivi ei merkitse näissä maissa suurta muutosta, koska olemassa oleva toimintatapa vain laajenee maan rajat ylittäväksi.

Uudistus tietää sitä, että terveydenhuollon rahoitus ja tuotanto eriytyvät: oma kunta ei enää välttämättä ole potilaan valitsema palvelujen tuottaja.

Potilaiden liikkuvuusdirektiivin piiriin kuuluu myös yhdessä EU-maassa annetun reseptin tunnustaminen muissa jäsenmaissa. Väärinkäytösten ehkäisemiseksi apteekit voivat arvioida reseptien luotettavuutta ta-pauskohtaisesti.

Kaikkiin EU-maihin tullaan myös perustamaan neuvontapisteet, joista saa tietoa kyseisen maan sairaanhoitoon palveluista. Muita maita koskevat kyselyt ohjataan niiden kansallisiin neuvontapisteisiin.

Kela:

Hoitoon hakeutuminen Suomeen ulkomailta

Ulkomailla asuvat henkilöt voivat hakeutua sairaanhoitoon Suomeen

- ilman ennakkolupaa yksityiseen terveydenhuoltoon tai
- ennakkoluvalla julkiseen terveydenhuoltoon.

Hoitoon hakeutuminen Suomeen ilman ennakkolupaa

Suomen julkiseen terveydenhuoltoon ei ole mahdollista hakeutua hoitoon ilman ennakkolupaa.

Ulkomailta tuleva asiakas voi ilman ennakkolupaa hakeutua hoidettavaksi Suomeen yksityiseen terveydenhuoltoon. Suomessa yksityiset terveyspalvelut täydentävät julkisia palveluja. Yksityisessä terveydenhuollossa asiakas maksaa hoidosta palveluntuottajan pyytämän hinnan.

Yksityinen terveydenhuolto Suomessa ei sovelleta itsenäisesti hoitoon hakeutumista koskevaa EU-lainsäädäntöä. Ulkomailta myönnettyä ennakkolupaa hoitoon hakeutumiseen (lomakkeet E112 tai S2) ei voi käyttää Suomen yksityisessä terveydenhuollossa.

Yksityisen terveydenhuollon palvelujen antaminen Suomessa on luvanvaraista ja edellyttää aluehallintoviraston tai Valviran lupaa. Lupaa ei kuitenkaan tarvita silloin, kun palveluja annetaan itsenäisenä ammatinharjoittajana. Yleisimpiä yksityisen terveydenhuollon palveluita Suomessa ovat

- fysioterapiapalvelut
- yksityisen lääkärin ja hammaslääkärin vastaanotto toiminta

- laboratoriopalvelut.

Vain Suomessa sairausvakuutetut ovat oikeutetuja Kelan maksamiin korvauksiin kustannuksista, jotka ovat syntyneet yksityisen terveydenhuollon palvelujen käytöstä.

Ennakkoluvalla hoitoon hakeutuminen Suomeen

Jos olet sairausvakuutettu tai asut jossakin toisessa EU- tai Eta-maassa tai Sveitsissä, ja haluat hakeutua ennakkoluvalla hoitoon Suomen julkiseen terveydenhuoltoon, selvitä itse hoitomahdollisuksiasi toivomassasi hoitopaikassa. Hae sen jälkeen ennakkolupa hoitoon hakeutumiseen asuinvaltiostasi.

Suomen julkisessa terveydenhuollossa hoidetaan Suomessa kiireellisen sairaanhoidon tarpeeseen joutuneet henkilöt sekä henkilöt, joilla on Suomessa kotikunta tai EU-lainsäädännöstä tai muusta kansainvälisestä lainsäädännöstä johtuva sairaanhoito-oikeus Suomessa.

Julkinen terveydenhuolto ei ole velvollinen ottamaan vastaan ulkomailta potilaita, jotka hakeutuisivat sairaanhoitoon Suomeen omatoimisesti tai ennakkoluvalla. Toisessa valtiossa myönnetty hoitoon hakeutumisen ennakkolupa (E112 tai S2) ei velvoita Suomen julkista terveydenhuoltoa ottamaan potilasta vastaan.

Jos Suomen julkinen terveydenhuolto ottaa toisesta EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä ennakkoluvan saaneen henkilön hoidettavaksi, saa henkilö hoidon kotikuntalaisen asiakasmaksulla. Julkinen terveydenhuolto laskuttaa hoidon todelliset kustannukset Kelalta, joka laskuttaa ne ennakkoluvan myöntäjältä.

Kela ei käsittele sairaanhoidon saamiseen Suomessa liittyviä kysymyksiä, jotka koskevat ennakkoluvan hakemista tai myöntämistä ulkomailta. Kela ei myöskään voi vaikuttaa järjestelyihin hoidon saamiseksi Suomen julkisessa terveydenhuollossa.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa Suomen terveydenhuollon asianomaisia kokoamaan ulkomailta asuvien suomalaisten käyttöön EU-maiden potilasdirektiivin neuvontapaketin, jossa on myös käytännön ohjeet kuinka hakeudutaan sairaudenhoitoon Suomessa ja tutkimaan mahdollisuutta soveltaa EU-maiden potilasdirektiiviä ulkosuomalaisten muistisairaiden hoidossa.

21. Kunnallisen bussiliikenteen saavutettavuustason parantaminen, erityisesti näkövammaisten kannalta

Viime vuosina EU-lainsäädäntö on parantanut liikenteenharjoittajille määrättyjä palveluja, jotka helpottavat vaikeavammaisten liikkumista. Esimerkiksi lentokenttien ylläpitäjien on nykyään tarjottava opaspalvelua lentokentän tiloissa, silloin kun näkövammaisen lentomat-kustaja saapuu tai lähtee lennolle yksin.

Julkisen liikenteen saavutettavuuden edistämisek-

si olisi tehtävä yhteispohjoismaista työtä myös kunnallisen bussiliikenteen määräyksissä.

Tällä hetkellä joissakin maissa on käytäntönä, että paikallisbusseihin on asennettu automaattinen pysäkkien nimet kertova kaiutinjärjestelmä. Ääni-ilmoitukset ovat hyvin samantyyppiset, kuin mihin olemme tottuneet maanalaisissa metroissa.

Bussien osalta käytäntö vaihtelee eri maiden kesken hämmästyttävän paljon. Esimerkiksi Virossa Tarton kaupungin paikallisbussit käyttävät automaattista pysäkkikuulutusjärjestelmää.

Sen sijaan Suomessa kunnat eivät järjestä kuulutuksia busseihin, vaikka esimerkiksi talvella ne auttaisivat hyvin monia matkustajia, eivät vain vaikeasti näkövammaisia. Pimeänä vuodenaikana kenen tahansa voi olla vaikea nähdä oudon pysäkin nimi liikkuvasta autosta, jos kuulutusta ei ole.

Kun EU-lainsäädännön takia Pohjoismaat ovat koordinoineet muun muassa lento- ja laivaliikenteen saavutettavuuden minimiehtoja yhteisissä työryhmissä, olisi tärkeää, että kokemuksia ja toimintatapoja vertailtaisiin myös paikallisen joukkoliikenteen osalta.

Yhteisessä kokemusten vaihdossa varmasti myös selviäisi, että kuulutusautomaattien asennus ei kulu-eränä ole suuri. Enemmän kysymys saattaa olla asenteista, perinteistä ja vammaisten joukkoliikenteen käyttäjien näkymättömyydestä.

Näkövammaisten keskusliitto ry:n kansainvälisen yksikön kommentti asiasta:

Näkövammaisten keskusliitto on jo pitkään kiinnittänyt joukkoliikennepalveluista vastaavien huomiota näkövammaisten ihmisten paikallisessa joukkoliikenteessä kohtaamiin ongelmiin ja esittänyt niihin erilaisia ratkaisuja. Asiassa ovat olleet aktiivisia myös liiton 14 alueyhdistystä. Viimeksi viime vuonna ovat NKL ja Helsingin ja Uudenmaan Näkövammaiset ry käyneet neuvotteluja pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen järjestäjien kanssa pysäkkikuulutusten saamiseksi paikallisbusseihin. Perustelut ovat olleet hyvin samankaltaisia kuin aloitteessakin. Lisäksi mainittakoon, että liitto teki neuvottelujensa tueksi selvityksen, jossa kyseltiin bussilla matkustavien mielipiteitä pysäkkikuulutusten häiritsevyydestä. Tulos osoitti, että vain hyvin pieni osuus vastanneista kokisi pysäkkikuulutukset häiritseviksi. Valitettavasti neuvottelut eivät tässä vaiheessa johtaneet meidän kannaltamme myönteisiin tuloksiin.

Tällä hetkellä NKL:ssa valmistaudutaan keväällä 2013 voimaan tulevan EU:n niin kutsutun bussiasetuksen tiimoilta kansallisella tasolla käytäviin soveltamisneuvotteluihin. Prosessissa on mukana myös Suomen Vammaisfoorumi ry, jonka jäsen keskusliitto on. Bussiasetus antaa meille varsin hyvät keinot tämänkin saavutettavuusongelman poistamiseen.

Koska edellä mainittu bussiasetus koskee myös Ruotsia ja Tanskaa, ja sen kaltaisia menettelyjä voidaan olettaa seurattavan myös Norjassa ja Islannissa, olemme valmiit ottamaan tämän asian esille säännöllisesti kokoontuvassa näkövammaisjärjestöjen pohjoismaisessa yhteistyötoimikunnassa. Myös Euroopan Sokeain Unioni ja sen EU-asioiden toimikunta seuraavat

bussiasetuksen voimaansaattamista ja toimivat mahdollisimman hyvän soveltamistuloksen puolesta.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa, että julkiselle liikenteelle määrättyjen vaikeavammaisten liikumista helpottavien palvelujen saavutettavuutta edistettäisiin yhteispohjoisaisesti.

22. Vammaisten apuvälineet ja tietotekniikkaan perehtyminen

Ulkosuomalaisten keskuudessa on huomattava joukko ikääntyviä ihmisiä.

Ikääntyminen ja sen mukana tulevat erilaiset toimintarajoitteet eivät kysy kotimaata. Lisärasite on ehdottomasti vieras kieliympäristö. Näkövamman on tutkimusten mukaan yksi eniten "invalidisoivista" toimintarajoitteista.

Elinikäinen oppiminen on vielä aivan alkuvaiheissaan, mitä tulee ruotsinsuomalaisiin vammaisiin, joilla on ainoastaan yksi suomenkielinen liitto, Ruotsin Suomalaiskielisten Näkövammaisten Liitto (RSNL).

Jokaisessa Ruotsin kunnassa asuvilla on esimerkiksi ikääntymisen mukanaan tuomia toimintarajoitteita, mutta omalla äidinkielellä ei palveluita useinkaan saa. Erot eri maakäräjäalueiden välillä Ruotsissa ovat suuret, eikä yhtenäistä käytäntöä ole.

Laajamittainen vammaisapuvälineiden käyttäminen ikääntyvien keskuudessa vaatii pitempiaikaista perehdyttämistä. Näkövammaisten osalta ensi sijalla on tietokoneen tarjoama tuki jokapäiväistä elämää helpottamaan. Se on perusoikeus, jota puutteellinen kielitaitokaan ei saa estää. Elinikäinen oppiminen on konkreettinen keino ikääntyvien vammaisten elämänlaadun parantamiseksi.

Näkövammaisten keskusliitto ry:n kansainvälisen yksikön kommentti asiasta:

Olemme täysin aloitteen tekijöiden ja siitä annetun julkilausumaehdotuksen kannalla. Lisäksi haluamme korostaa sitä, että Suomessa nämä asiat on pyritty hoitamaan ainakin kohtuullisen hyvin maamme ruotsinkielisen vähemmistön osalta. Vaikka edellä mainituksa väestöryhmässä on paljon kaksikielisiä, se ei poista tarvetta saada näkövammaisille keskeistä tiedonvälityspalvelua ja sen käyttöön liittyvää ohjausta äidinkielellään. Lisäksi haluamme huomauttaa, että vammaisten oikeudesta tiedonsaantiin on maininta YK:n vuonna 2006 hyväksymässä vammaisten ihmisten oikeuksia käsittelevässä yleissopimuksessa (UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities). Ruotsi on ratifioinut sopimuksen joulukuussa 2008.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa, että YK:n ihmisoikeuksien julistus, johon myös vammaisten oikeudet kuuluvat, saadaan toimimaan käytännön tasolla.

V NUORISO- SEKÄ OPINTO- JA KOULUTUSASIOITA KOSKEVAT PÄÄTÖSLAUSELMAT

23. Ulkosuomalaisten nuorten yliopisto-opiskelu ja työskentely Suomessa

Monella ulkosuomalaisella nuorella on kova halu palata perusopintojensa jälkeen Suomeen ja osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan ja kehittämiseen. Tällä hetkellä se kuitenkin on monen yliopiston opiskelijavalinnan ja lähes olemattomien työmahdollisuuksien takia mahdotonta.

1. Yliopistojen opiskelijavalinnasta

Muutamaa tiedekuntaa lukuun ottamatta ulkomailta IB-tutkintoaan suorittavat suomalaisnuoret eivät ole hakukelpoisia saman kevään yliopistohaussa myöhäisen tutkinnon suorittamisajankohdan vuoksi. Kansainvälisen IB-tutkinnon lopulliset tulokset tulevat heinäkuun alussa ja suuri osa Suomen yliopistoista va-

litsee uudet opiskelijat kesäkuun loppuun mennessä. Joustoa ei löydy edes viikon vertaa, vaikka ennakoarvosanat ovat tiedossa jo kesäkuun lopussa, eivätkä ne siitä yleensä lopullisiin arvosanoihin muutu.

Suomen yliopistojen käytäntö ihmetyttää myös siksi, että IB-ohjelma on ympäri maailmaa arvioitu olevan huomattavasti kansallisia lukiotutkintoja laajempi, ja sen suorittaneilla on paremmat valmiudet yliopisto-opiskeluun. IB-ohjelman laajat kurssit vastaavat sisältöltään ja laajuudeltaan yliopistojen ensimmäisen vuoden kursseja, jolloin yliopistoon valitut saavat näistä kursseista yleisesti vapautuksia myös monissa Suomen yliopistoissa. Ulkomailta suoritetuista IB-arvosanoista ei aina kuitenkaan oteta huomioon Suomen yliopistojen valintaperusteissa.

Muissa Euroopan maissa yliopistot ottavat IB-tutkinnon suorittajan sisään ehdollisena ja vahvistavat pai-

kan, kun lopulliset tulokset on saatu. Samoin toimivat pääsääntöisesti myös Suomen ammattikorkeakoulut silloin, kun hakija hakee ulkomaisella tutkinnolla (mm. ulkomailla suoritettu IB-tutkinto) ja hän on EU- tai ETA-maan kansalainen.

2. Työmahdollisuuksista

KELA:n tutkimusten mukaan (Saarikallio M., Hellsten K, Juutilainen V-P. Korkeakoulusta työelämään? – Väylänä ulkomainen tai kotimainen tutkinto, 2008) ulkomailla tutkintonsa suorittaneet kohtaavat Suomessa enemmän työllistymisongelmia kuin kotimaassa opiskelleet. Ulkomailla opiskelleen kielitaitoa, kulttuurisia taitoja ja ulkomailla opiskelun aikana solmittuja verkostoja ei katsota positiivisiksi seikoiksi. Ulkomailla tutkinnon suorittaneista suomalaisista 40 % jää asumaan ulkomaille ja useimmilla heistä on myös ulkomaalainen puoliso. Ulkomailla opiskelleet työskentelevät useammin kansainvälisissä työtehtävissä kuin kotimaassa opiskelleet – myös kotimaassa asuessaan

Suomen Kuvalehden artikkelin mukaan suomalaiset yritykset eivät arvosta ulkomaalaisia ylioppilas- ja yliopistotodistuksia. Harjoittelijoiksi ja työntekijöiksi valitaan mieluummin Suomessa opiskelleet, koska silloin tiedetään ”mitä on opiskeltu”. Työnsaantia vaikeuttaa työnantajien tuntema epäluulo ulkomaisia yliopistoja ja tutkintoja tai ulkomailla hankittua työkokemusta kohtaan; alakynteen jäävät niin Harvard kuin Cambridgekin (ks. myös tutkimus Saara Koikkalainen. Työntekijänä Euroopassa -kyselytutkimus. Lapin yliopisto. Suomen Akatemian Työn ja hyvinvoinnin tulevaisuus -tutkimusohjelma, 2011.). Eikö suomalainen yritysmaailma todella tarvitse kansainvälistä, koulutettua, valmiiksi suomen kieltä vähintään toisena kielenään puhuvaa henkilöstöä? USP:n päätöslauselma 16/2012 liittyen ulkosuomalaisnuorten kesätöihin ja suomalaisten työnantajien, organisaatioiden ja valtion toimistojen asenteiden muuttamiseen ”ystävällisemmäksi ja joustavammaksi ulkosuomalaisnuoria kohtaan” ei ole toteutunut.

Moni ulkosuomalaislapsista käy asuinmaassaan Suomi-koulua, jonka tärkeä tehtävä on tukea lapsen suomalaista identiteettiä suomen kielen opettamisen ja ylläpitämisen rinnalla. Osa Suomi-koulun arvokkaasta työstä valuu hukkaan. Pelkkä kansalaisuuden ja passin säilyttäminen ei sido nuoria Suomeen ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Nykyisellä asenteella Suomi ei saa joukkoonsa nuoria maailmankansalaisia vaan todennäköisemmin menettää heidät kokonaan maailmalle. Suomen hallitus on hyväksynyt uudet ”maahanmuuttajien kotouttamistoimet”, joissa painotetaan, että maahanmuuttaja kotoutuu Suomeen parhaiten, jos hän osaa suomea tai ruotsia, saa koulutusta ja pääsee töihin. Tämä pitäisi päteä myös ulkosuomalaisiin paluumuuttajanuoriin, joilla on motivaatiota ja monilla suomen kielitaito lisäksi jo valmiiksi hallussa.

Nykyinen koulu- ja työpaikkasyrjintä on paitsi kova kolaus ulkosuomalaisen nuoren identiteetille, myös Suomen yhdenvertaisuuslain vastaista välillistä ja välitöntä syrjintää. Välitön syrjintä on kysymyksessä silloin, kun jotakuta kohdellaan, on kohdeltu tai kohdeltaisiin epäsuotuisammin kuin jotakuta toista vertailukel-

poisessa tilanteessa: myös suomalainen paluumuuttaja kotoutuu Suomeen parhaiten, jos hän saa koulutusta ja pääsee töihin – kielitaitohan suurimmalla osalla on jo valmiina. Välillisessä syrjinnässä näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa joutua erityisen epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden: suomalainen IB-tutkinnon suorittanut ei ole samanarvoisessa asemassa suomalaisen ylioppilastutkinnon suorittaneen kanssa saman kevään yliopistohaussa Suomessa.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti toteaa, että ulkomailla korkeakoulukelpoisuuden hankkineelle suomen tai ruotsin kieltä osaavalle nuorelle pitäisi taata yhdenvertainen asema yliopistohaussa Suomessa korkeakoulukelpoisuuden saavuttamisvuonna, jotta hänet saadaan sidottua suomalaiseen yhteiskuntaan ja jotta Suomi ei menettäisi arvokkaita resurssejaan yhteiskunnan kehittämisessä.

24. Yleisen kielikokeen (YKI) suomen kielen kokeen suorittaminen Suomen ulkopuolella

Yleisten kielitutkintojen nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista kokeen suorittamista ulkomailla. Koska lait ovat yhteisöjen laatimia sopimuksia, joita voidaan muuttaa, tulisi kyseistä lakia muuttaa siten, että kielikokeiden suorittaminen ulkomailla olisi jatkossa mahdollista.

YKI-kokeita on järjestetty poikkeuksellisesti muutamia kertoja ulkomailla; Lontoossa ja Düsseldorfissa. Kokemukset ovat olleet positiivisia ja koejärjestelyt onnistuneita.

Koska nykyisessä lainsäädännössä ei ole määritelty kielitutkintojen suorittamisesta Suomen ulkopuolella, ei ole olemassa säädöksiä vilppitapauksien, valituksen tms. varalta, minkä maan lainsäädännön mukaan ne käsiteltäisiin. On selvää, että lakia tulee tältä osin muuttaa. Muutoksen ohjenuoraksi voitaisiin ottaa muiden kielten kielikokeiden järjestelyt vastaavissa tapauksissa. Esimerkiksi Cambridgen englannin kielen kokeita, Goethe-Institutin saksan kielen kokeita tai vaikkapa ruotsin kielen SWEDEX-kokeita on mahdollista suorittaa myös muissa maissa.

Suomen liittyminen Euroopan unioniin antoi myös suomen kielelle uudenlaisen kansainvälisen aseman, jollaista kielellämme ei koskaan aikaisemmin ole ollut. Suomi on elävä kansalliskieli, jonka tulevaisuudesta me suomalaiset olemme vastuussa. Mielestämme kielellemme ansaitsee kaiken mahdollisen tuen ja arvostuksen myös Suomen rajojen ulkopuolella. Eräs mahdollisuus ”markkinoida” kieltämme on mahdollistaa kielitutkintojen suorittaminen myös ulkomailla.

Kiinnostusta kielitutkintojen järjestämiseen lienee vain maissa, joissa on runsaasti myös Suomi-koulu-

ja, joiden oppilaat hyötyisivät mahdollisuudesta osoittaa kielitaitonsa ja saada kielitaidostaan virallinen todistus. Suomi-koulujen resurssit eivät kuitenkaan yksinään riitä kielikokeiden järjestämiseen vaan tarvitaan myös paikallinen yhteistyökumppani. Usein nämä mahdolliset yhteistyökumppanit järjestävät myös suomen opetusta.

Laki yleisistä kielitutkinnoista on luettavissa Internetissä osoitteessa <http://www.finlex.fi>.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että suomen kielen tukemiseksi yleisiä kielitutkintoja koskevaa lainsäädäntöä tulee muuttaa siten, että kielikokeiden suorittaminen myös Suomen ulkopuolella on mahdollista.

Puhemiehistöä kehoitetaan selvittämään, onko vastaavanlaista koetta ruotsin kielessä ja ryhtymään tarvittaessa toimenpiteisiin lain muuttamiseksi.

25. Thaimaan Pattayan suomalaisen koulun toiminnan turvaaminen saattamalla se valtionavun piiriin

Syksystä 2010 alkaen toiminut Pattayan suomalainen koulu on yksityiskoulu, joka antaa suomalaisen opetussuunnitelman mukaista perusopetusta vuosiluokille 1.-9. Koulu on perustettu auttamaan Thaimaassa asuvia ja matkailevia perheitä järjestämään lastensa koulukäynti Thaimaassa oleskelun ajan.

Koulu on hakenut kahdesti valtionapua ja todistuksenanto-oikeuden tuovaa opetuslupaa, mutta hakemukset on hylätty. Näin ollen koulu ei voi muun muassa kirjoittaa oppilailleen peruskoulun päättötodistusta. Oppilasmäärät vaihtelevat, sillä osa oppilaista opiskelee vain osan vuotta. Koko vuoden opiskelleita luku vuonna 2011-2012 oli 12, tammi- ja helmikuussa 2012 oppilasmäärä oli 25.

Koulutoiminnan rahoitus on oppilasmaksujen ja tukiyhdistyksen varassa. Pattaya Suomi-Seura pitää tärkeänä, että koulun asema vahvistetaan ja virallistetaan valtionavun muodossa.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti päätti hylätä aloitteen, sillä Etäkoulu Kulkurin kautta on mahdollista suorittaa peruskoulun oppimääriä ja saada todistus.

26. Suomi-koulujen rahoituksen turvaaminen

Suomi-koulujen rahoitus on ollut vuosien saatossa

suhteellisen epävarmalla pohjalla. On melkein pätevä, että koulujen täytyy joka vuosi jännittää, että millaisen summan saamme toimintaamme varten ja että koska rahallinen tuki saadaan. Kyse on työmme arvostuksesta, sekä oppilaidemme suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin oppimisen tasosta ja sen säilyttämisestä. Suomen valtiolla ei ole varaa olla tukematta tätä voimavaraa. Sekä opettajat että oppilaat ovat omassa maassaan Suomen edustajia.

Suomi-koulut saavat valtiolta toiminta-avustusta, joka sisältyy Opetus- ja kulttuuriministeriön budjettiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa rahan Opetushallitukselle, joka myöntää sen edelleen Suomi-Seura ry:lle, joka jakaa avustukset Suomi-kouluille opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen määrittelemi-

en kriteerien mukaisesti. Avustusten määräraha on pitkään ollut 450 000 euroa. Tästä määrärahasta on maksettu myös Suomi-koulujen Helsingissä pidettävät vuosittaiset koulutuspäivät sekä avustukset opettajien maakohtaisille koulutuspäiville. Pitkän lobbaustyön ja Ulkosuomalaisparlamentin ponnistelujen tuloksena vuonna 2011 saatiin eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston sekä sivistysvaliokunnan myöntämä lisäavustus 200 000 euroa. Vuodelle 2012 lisäavustusta saatiin 150 000 euroa. Tämän avustuksen oli määrä olla pysyvä, mutta sitä se ei ole ollut, vaan tänäkin vuonna sen puolesta jouduttiin erikseen taistelemaan. Myöntäessään lisäavustusta Suomi-kouluille eduskunta on antanut opetus- ja kulttuuriministeriölle selvän signaalin siitä, että Suomi-koulujen määrärahaa tulee korottaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei ole tätä omassa budjetissaan toteuttanut.

Suomi-koulut ovat voineet hakea avustusta joko tammikuussa (kalenterivuodeksi) tai lokakuussa (luku- vuodeksi). Tammikuussa hakeneet koulut ovat jo useana vuonna joutuneet odottamaan avustusta, sillä niiden maksu on viivästynyt pitkälle loppukevääseen tai alkukesään (vuonna 2012 maksu tapahtui juhannusviikolla). Viivästyminen on johtunut opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen hitaudesta siirtää raha Suomi-Seuralle. Suomi-Seura on maksanut avustukset Suomi-kouluille heti samana päivänä, kun määräraha on tullut Suomi-Seuran tilille. Vuodesta 2013 lähtien siirrytään hakusysteemiin, jossa kaikki koulut hakevat avustuksensa syksyllä. Tämä helpottanee viivästyneiden maksujen ongelmaa, sillä syksyn avustukset on aina saatu maksettua parin kuukauden sisällä hakujan umpeutumisesta.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti huomauttaa opetus- ja kulttuuriministeriölle, että sen tulee noudattaa eduskunnan tahtoa ja nostaa Suomi-koulujen avustusta lisäämällä määrärahaa momentille pysyvästi.

27. Oikeus valtionapuun yksityisissä ulkomaisissa peruskouluissa

Costa Blancalla toimii yksityinen ruotsalainen peruskoulu, Skandinaviska Skolan Costa Blanca, jossa toimii kaksi suomenkielistä opetusryhmää (luokat 1-3, 4-6). Suomalaiset oppilaat ovat oikeutettuja valtiontukeen vain ja ainoastaan siinä tapauksessa, että heidän kotikuntansa on Suomessa. Perheet, jotka asuvat tilapäisesti Espanjassa esim. enemmän kuin vuoden eivät ole oikeutettuja valtion tukeen, vaikka haluavat turvata lastensa koulutuksen suomeksi. Näil-

le perheille koulumaksut ovat korkeammat tuen puuttumisen vuoksi.

Perheet kokevat menettelyn epätasa-arvoisena ja syrjivänä, koska esim. Aurinkorannikon peruskoulussa valtiontukeen ovat oikeutettuja kaikki, jotka ovat Suomen kansalaisia tai pohjoismaalaisia.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti päätti hylätä aloitteen.

VI KULTTUURIASIOITA KOSKEVAT PÄÄTÖSLAUSELMAT

28. Inkerin arkisto ja tietopankki

Inkerinsuomalaisten historia on olennainen osa Suomen historiaa. Kuitenkin inkeriläisyyden vaiheista tiedetään vähiten juuri Suomen itsenäisyyden ajalta. Tämän osalta keskeisessä asemassa on Inkerin arkisto, joka sijaitsee nykyään Kansallisarkistossa. Aineisto käsittää noin 40 mappia, eikä sitä ole juurikaan kartutettu toisen maailmansodan jälkeen. Uudemmat aineistot ovat hajallaan eri maiden inkeriläisjärjestöjen omissa arkistoissa.

Suomen, Viron, Venäjän ja Ruotsin inkeriläisjärjestöt ovat aloittaneet yhteistyön uudemman aineiston tallentamiseksi ja järjestämiseksi Inkerin arkistoon ja tietopankkiin. Sähköinen tietopankki tuo Inkeriä koskevan tiedon yleisön saataville maasta ja olinpaikasta riippumatta.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti vetoaa Suomen valtioon, jotta se myöntäisi tukea Inkerin tietopankin perustamiseen. Lisäksi aloitteen tekijöitä kehoitetaan myös selvittämään mahdollinen EU:n tuki hankkeelle. Ulkosuomalaisparlamentti tukee inkerinsuomalaisten pyrkimyksiä luoda Inkerin arkisto ja tietopankki toimivaksi tietopalveluksi, josta hyötyy ennen kaikkea tulevaisuuden historian tutkimus.

29. Ulkosuomalaisuuden päivä liputuspäiväksi Suomen kalenteriin

Ulkosuomalaisparlamentti perustettiin 5.8.1997, jolloin laadittiin säännöt ja tehtiin ensimmäiset päätöslauselmat. Ensimmäinen perustamisen jälkeen pidetty istunto oli 23.-24.11.1998.

Ulkosuomalaiset ovat muodostuneet suomalaisuuden merkittäväksi osaksi, ja heitä on maailmalla huomattava määrä, 1,3 miljoonaa. On useita syitä, miksi suomalaisessa kalenterissa pitäisi olla ulkosuomalaisuuden päivä; tämä juhla voisi olla liputuspäivä Suomessa ja ulkosuomalaisilla ympäri maailman.

Lain mukaan "... ministeriö saa erityistapauksissa määrätä valtion virastojen ja laitosten liputuksesta koko maassa tai yksittäisillä paikkakunnilla muulloin kuin virallisina liputuspäivinä. (22.3.1996/187)

Ministeriöt sekä aluehallintovirastot ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset saavat tarvittaessa määrätä alaitensa virastojen ja laitosten liputtamisesta muulloin kuin virallisina liputuspäivinä. (17.12.2009/1119)"

Ulkosuomalaisten asioista vastaa sisäministeri Päivi Räsänen.

Viralliset liputuspäivät luetellaan liputuksesta annetussa asetuksessa. Näinä päivinä valtion virastot ja laitokset on lailla veloitettu liputtamaan. Virallisia liputuspäiviä ovat kuusi kalenterijuhlapäivää ja kaikki vaalipäivät sekä tasavallan presidentin toimeenastumispäivä.

Vakiintuneet liputuspäivät ovat päiviä, joista ei säädetä laissa tai asetuksessa, mutta joina liputtamista suositellaan. Helsingin yliopisto ylläpitää listaa vakiintuneista liputuspäivistä ja julkaisee sen vuosittain Valtiokalenterissa. Sisäasiainministeriön ohjeistuksessa "Hyvään liputuskulttuuriin kuuluu liputtaa vakiintuneina liputuspäivinä Suomen lipulla samaan tapaan kuin virallisinakin liputuspäivinä". Vakiintuneita liputuspäiviä on kolmetoista, ja ne ovat kaikki kalenterijuhlapäiviä. Sekä viralliset että vakiintuneet liputuspäivät merkitään yleensä almanakkoihin pienellä Suomen lipun kuvalla.

Vakiintuneiden liputuspäivien joukossa ovat muun muassa suomalaisuuden päivä 12. toukokuuta, ruotsalaisuuden päivä 6. marraskuuta, kaatuneitten muistopäivä toukokuun kolmantena sunnuntaina ja kansal-

linen veteraanipäivä, 27. huhtikuuta. Lisäksi liputetaan muun muassa suomen kielen, suomalaisen kirjallisuuden ja tasa-arvon päivinä.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että sisäasiainministeriö suosittelee, että valtion viirastot ja laitokset liputtavat 5. päivänä elokuuta, joka on ulkosuomalaisparlamentin perustamispäivä (1997) ja että Helsingin yliopisto ryhtyy toimenpiteisiin ulkosuomalaisuuden päivän saamiseksi almanakkaan ja Valtiokalenteriin. Lisäksi ulkosuomalaisparlamentti esittää, että kaikki ulkosuomalaiset ja heidän ystävänsä Suomessa liputtavat 5. elokuuta.

30. Paluumuuttajajäseniöiden kielen ja kulttuurin taito kartoitettava

Suomessa tulee vuonna 2013 voimaan vanhuspalvelulaki, joka koskee myös paluumuuttajajäseniöitä. Lain tarkoituksena on parantaa ikääntyneen väestön hyvinvointia, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista; mahdollisuuksia osallistua elinoloihinsa vaikuttavien päätösten valmisteluun ja palveluiden kehittämiseen kunnassa; iäkkään henkilön mahdollisuutta saada tarpeitaan vastaavaa tukea ja palveluja silloin, kun hänen heikentynyt toimintakykynsä sitä edellyttää sekä vahvistaa iäkkään henkilön mahdollisuutta vaikuttaa palveluidensa sisältöön ja tehdä niihin liittyviä valintoja.

Ulkomailla pitkään asuneiden suomalaisvanhusten joukossa on sellaisia paluumuuttajia, joiden suomen kielen ja kulttuurin osaaminen on heikentynyt huomattavasti. Jotta paluumuuttajien Suomeen asettautuminen helpottuisi, olisi heidän kielitaitonsa kartoitettava ja tulosten perusteella ryhdyttävä toimenpiteisiin.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyy vanhuspalvelulain hengen mukaisesti ja tasa-arvon edistämiseksi kartoittamaan paluumuuttajajäseniöiden kielitaitoa kotoutumisen helpottamiseksi ja syrjäytyneisyyden ehkäisemiseksi.

31. Suomeksi-projekti: ulkosuomalaisten suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin elvyttäminen

Ruotsinsuomalaisten keskusliitto on käynnistänyt Suomeksi-projektin, jossa tavoitteena on suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin elvyttäminen.

Projekti on tärkeä, koska ruotsinsuomalaisten suomen kielen taidon ja suomalaisen kulttuurin tuntemuk-

sen on todettu heikentyneen. Erityisesti tämä koskee toista ja kolmatta sukupolvea. He eivät enää tunne omia juuriaan, mikä puolestaan saattaa vaikuttaa kielteisesti heidän identiteettiinsä. Muiden ulkosuomalaisten tilanne on todennäköisesti samantapainen.

Lisätietoa projektista on Internet-osoitteessa www.rskl.se/suomeksi.html.

Aloitteen tekijä on valmis esittelemään projektia ulkosuomalaisparlamentin istunnon yhteydessä. Lisäksi se toivoo keskustelua siitä, miten Suomeksi-projektissa sovellettavia keinoja ja tapoja elvyttää suomen kieltä ja suomalaisen kulttuurin tuntemusta voitaisiin ottaa käyttöön eri ulkosuomalaisryhmissä.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti suosittaa, että Suomeksi-projektin kaltaisia suomen kielen ja kulttuurin elvytystoimia käynnistetään muissakin ulkosuomalaisyhteisöissä.

32. Suomi-Seuran järjestöapurahoja myös ilman määriteltyä käyttötarkoitusta

Suomi-Seura myöntää kaksi kertaa vuodessa apurahoja ensisijaisesti ulkosuomalaisten yhteisöjen hankkeisiin osarahoituksena. Apurahoja voi hakea muun muassa tapahtumien järjestelykuluihin, laitehankintoihin, kokoontumistilojen kunnostamiseen ja kalustamiseen sekä harrasteryhmien ohjaajien koulutukseen.

Varat Suomi-Seuran apurahoja varten myöntää opetus- ja kulttuuriministeriö. Perusteet Suomi-Seuran järjestö- ja nuorisopurahojen myöntämiseen on laadittu yhdessä opetusministeriön (nykyinen opetus- ja kulttuuriministeriö) kanssa siten, että ne täyttävät kyseessä olevan ministeriön ehdot. Ministeriön ehtojen mukaisesti apurahan saajan on hyväksyttävä apurahoja koskeva sitoumus, jonka mukaan apuraha käytetään anomuksen mukaiseen hankkeeseen. Lisäksi jokaiselta Suomi-Seuran apurahan saajalta vaaditaan selvitys apurahan käytöstä. Ministeriö voi vaatia selvitykset nähtäväksi.

Aloitteessa toivotaan Suomi-Seuran muuttavan apurahojensa jakoperusteita siten, että vähintään viisi vuotta toimineet, aktiiviset seurat voisivat joka toinen vuosi hakea kiinteää avustussummaa ilman, että käyttötarkoitusta tarvitsisi etukäteen määritellä.

Suomi-Seuralla on yhteydet yli 1 500 ulkosuomalaisyhteisöön, joista valtaosa ei ole koskaan hakenut apurahaa. Joukossa on useita yli 100 vuotta toimineita yhdistyksiä ja suuri joukko yli 50 vuotta toiminnassa olleita. Suomi-Seura on jakanut apurahoja vuodesta 1990, mistä lähtien se on käsitellyt yhteensä yli 4 000 hakemusta. Vuosina 2002 - 2012 hakemuksia on ollut yli 2 200. Arviolta 50 % hakijoista hakee apurahaa vuosittain, niistä osa kaksi kertaa vuodessa. Mikäli jakoperusteita muutettaisiin aloitteessa toivotulla tavalla, opetus- ja kulttuuriministeriön apurahiin myöntämän

summan tulisi olla moninkertainen. Nykyinen avustus riittäisi noin 70 euron toiminta-avustukseen yhteisöä kohden. Hankkeisiin ei tällöin voitaisi kohdentaa lainkaan apurahoja.

Suomi-Seura noudattaa apurahojensa myöntämisessä opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeita, joiden mukaan apurahat tulee käyttää nimenomaan anomuksen mukaiseen hankkeeseen. Lähtökohtana on, että apuraha toimii hankkeiden ja tapahtumien osarahoituksena ja että toiminta rahoitetaan jäsenmaksuilla ja muun varainhankinnan kautta.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti toteaa, että aloitteen aihe ei kuulu ulkosuomalaisparlamentin toimipiiriin, koska opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa kaikille järjestöille yhtenäiset vaatimukset ja jakoprusteet.

VII TALOUS- JA TIEDOTUSASIOITA KOSKEVAT PÄÄTÖSLAUSELMAT

33. Ulkosuomalaisille toimittajille journalistieläkkeitä ja -palkintoja

Ulkosuomalaislehdet ja -radio-ohjelmat toimivat niukoin resurssein, ja niiden toimittajat työskentelevät varsin vaatimattomalla palkalla, avustajat usein korvauksitta.

Työkyvyttömyystilanteessa ja eläkkeelle siirryttäessä toimittaja saattaa jäädä erittäin heikkoon taloudelliseen tilanteeseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtion ylimääräisiä sanomalehtimieseläkkeitä vuosittain muutamille ansioituneille journalisteille, joiden eläke on eri syistä johtuen jäänyt vaatimattomaksi. Ylimääräisiä eläkkeitä on nyky muodossaan myönnetty vuodesta 1977 lähtien. Noin tuhannen euron suuruinen eläke on veronalaista tuloa.

Ylimääräiset sanomalehtimieseläkkeet myöntää hakemuksesta opetus- ja kulttuuriministeriö kuultuaan ensin ns. toimittajalautakunnan lausunnon. Toimittajalautakunta koostuu journalistijärjestöjen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön edustajista.

Valtion journalistipalkinto myönnetään pitkästä ja merkittävästä journalistisesta urasta. Toimittajalautakunta tekee palkittavista ehdotuksen, ja opetus- ja kulttuuriministeri päättää palkinnonsaajat. Palkinnon suurus on 7 500 euroa (2012). Journalistipalkinnot jaettiin tänä vuonna 20. kerran.

Vuonna 2012 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi kymmenen ylimääräistä sanomalehtimieseläkettä ja neljä journalistipalkintoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan myös ulkosuomalaiset toimittajat voivat hakea valtion ylimääräistä sanomalehtimieseläkettä. Valtion journalistipalkinnon saajia ehdottaa toimittajalautakunta.

Hallituksen esitykseen valtion vuoden 2013 talousarvioksi ei sisälly määrärahaa uusien ylimääräisten sanomalehtimieseläkkeiden myöntämiseen eikä sanomalehtimiespalkintoihin (ns. journalistipalkinnot). Esitys johtuu julkisen talouden tasapainottamisen vuoksi tehtävistä säästöistä, joita on jouduttu tekemään kai-

killä hallinnonaloilla. Vuoden 2013 talousarvio on parhaillaan eduskunnassa käsiteltävänä.

Koska ensi vuodelle ei ole ollenkaan esitetty määrärahaa uusien ylimääräisten sanomalehtimieseläkkeiden ja journalistipalkintojen myöntämiseen, ei opetus- ja kulttuuriministeriö tällä hetkellä pidä tarkoituksenmukaisena tiedottaa ylimääräisen sanomalehtimieseläkkeen hakua koskevista tiedoista www-sivuillaan eikä myöskään lähettä hakua koskevia lomakkeita.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti toteaa, että ulkosuomalaismedialla on merkittävä tehtävä sekä tiedonkulun parantajana että ulkosuomalaisten yhteisöllisyyden lisääjänä. Ulkosuomalaislehdet ja -radio-asetat toimivat niukoin resurssein, ja niiden toimittajat työskentelevät hyvin vaatimattomalla palkalla. Tämä johtaa usein erittäin heikkoon taloudelliseen tilanteeseen eläkkeelle siirryttäessä. Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että ylimääräisiä sanomalehtimieseläkkeitä ja journalistipalkintoja myöntäessään valtiovalta ottaisi ulkosuomalaiset journalistit aiempaa merkittävämmiin huomioon.

34. Suomalaisten puhelinnumeroiden haku Internetistä mahdolliseksi ulkosuomalaisille

Ulkomailla asuvat eivät pysty etsimään Suomen puhelinnumeroita Internetissä, koska suomalainen palvelun tarjoaja, Fonecta Oy:n Eniro.fi-palvelu antaa tarvittavan salasanan vain suomalaisten matkapuhelinoperaattorien asiakkaille. Salasanaa ei ulkomailla asuva saa edes maksusta, eli palveluun ei pysty rekisteröitymään ulkomailta.

Fonecta myöntää, että suomalaisten hakemistopalvelujen käyttöä ulkomailta ei ole tehty helpoksi, ja sen

taustalla ovat tietosuojasyyt. Tilanne on erilainen kuin monissa muissa maissa, mutta Fonectan mukaan tilanteeseen ei ole tulossa muutosta ainakaan ihan lähiaikoina.

Fonectan mukaan ulkomailta voi suomalaisella matkapuhelinliittymällä lähettää tekstiviestin Suomeen numeroon 16400, jotta saa palveluun tarvittavan salasanan. Esteenä tekstiviestin lähettämiseksi ulkomaisesta puhelinliittymästä on Fonectan mukaan laskutuksen monimutkaisuus. Fonectalla pitäisi olla laskutusuhde kaikkiin ulkomaisiin operaattoreihin, jotta tarvittavan tekstiviestin hinta saataisiin oikein laskutettua, mikä on käytännössä mahdotonta. Viestin lähettämisen Suomessa maksaa 0,25 euroa.

Fonecta Oy:n lakiasianjohtajan mukaan Suomessa tämänlaisissa palveluissa pitää olla vastikkeellinen rekisteröityminen, sillä henkilöiden yhteystietoja ei saa vapaasti ja ilman vastiketta jakaa. Tämä johtuu Suomen Numeropalvelu Oy:n yksityishenkilöiden tietoja koskevista yleisistä ehdoista. Suomen Numeropalvelu ylläpitää valtakunnallista keskitettyä tilaajatietokantaa, jonne kaikki teleyritykset toimittavat liittymäasiakkaidensa tilaajatiedot hakemistopalveluja varten. Yleiset ehdot on laadittu yhteistyössä Tietosuojavaltuutetun toimiston kanssa.

Fonectan mukaan tämä ehto tulee myös lainsäädännön tasolta, sillä yksityishenkilöiden tietoja ei saa julkaista hakemistoissa ennen kuin heille on ilmoitettu tilaajaluettelon tai numerotiedotuspalvelun tarkoituksesta ja käytöstä. Ilmoitus on annettava maksutta ennen kuin hänen tietonsa merkitään tilaajaluetteloon tai numerotiedotuspalveluun (Sähköisen viestinnän tietosuojalaki 25 § 3 mom., perustuu Euroopan unionin sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviin).

Suomessa on vastikkeellisia sähköisiä hakemistoja tarjottu jo 1990-luvulla, eikä hakemistoihin tietoja liitetäessä ole kerrottu, että niitä voisi hakea vapaasti mistä päin maailmaa tahansa. Nykykäytäntö on mahdollistanut Suomessa hyvin kattavan valtakunnallisen numerotietokannan, eikä siihen ole tulossa muutoksia.

Fonecta ehdottaa suomalaisen pre-paid-kortin hankintaa matkapuhelimeen seuraavalla Suomen-matkalla ja rekisteröitymistä numerohakupalveluun sen avulla.

Suomalaisilla matkapuhelinliittymillä voi ulkomailta soittaa Fonectan numerotiedustelunumeroon +35820205, ja palvelun laskutus tapahtuu vastaus-tekstiviestin maksullisuudella.

Suomessa Fonectan numerotiedustelun numero on 020202. Toinen yleinen numerotiedustelunumero Suomessa on 118. Kummatkin numerotiedustelut palvelevat ympäri vuorokauden.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että puhemiestö ja sihteeristö selvittävät, mitkä ovat todelliset esteet sille, ettei numeropalvelua voida toteuttaa ulkosuomalaisille.

35. Telealan jatkuvat liittymät Suomessa ulkosuomalaisille ilman panttia

Ulkosuomalaiset ja muut ulkomailta asuvat joutuvat maksamaan keskimäärin 200 – 350 euron suuruisen vakuusmaksun (pantin), kun he Suomessa tekevät jatkuvan matkapuhelin-, laajakaista- tai digi-TV-jakelusopimuksen. Asia koskee pääasiassa kesänsä tai pidemmän jakson vuodesta Suomessa viettäviä ulkosuomalaisia. Vakuusmaksu vaaditaan takuuksi laskujen maksamisesta, sillä ulkomailta asuvan luottotietoja on erittäin vaikeaa selvittää.

Soneran (TeliaSonera) mukaan vakuusmaksua ei tarvita liittymäsopimusten teossa Ruotsissa asuvan osalta, jos hänellä on ruotsalainen henkilötunnus, sillä sen avulla asiakkaan luottotiedot voidaan tarkistaa Ruotsista. Vakuusmaksua ei myöskään tarvita, jos asiakkaalla on vakinainen osoite Suomessa ja suomalainen henkilötunnus, sillä silloin luottotiedot voidaan tarkistaa Suomessa. Tämä koskee lähinnä osan vuodesta ulkomailta asuvia suomalaisia. Muissa tapauksissa Sonera tarjoaa ns. prepaid-palveluja, joita on sekä matkapuhelimiin että laajakaistayhteyksiin. Suomeen muuttaneilta vaaditaan yleensä vuoden mittaista asumista Suomessa ennen kuin vakuusmaksusta luovutaan.

Elisa/Saunalahti suosittelee latausliittymän käyttöä niin matkapuhelimeen kuin laajakaistayhteyteen väliaikaisesti Suomessa asuville. Latausliittymä on myös ns. prepaid-liittymä, ja siihen voi ladata tarpeen mukaan aina uudelleen rahaa. Liittymän lataus hoidetaan Elisan liikkeissä tai R-kioskillä. Vakuusmaksua ei tällöin tarvita. Asiakas voi säilyttää saman puhelinnumeron vuodesta toiseen. Tarjolla on myös edullisia kuukausipaketteja.

DNA ei peri vakuusmaksua, jos asiakkaalla on ollut viimeisten kahden vuoden aikana vakituinen osoite Suomessa ja hänellä on suomalainen henkilötunnus. Vakituiseksi osoitteeksi käy myös väliaikainen suomalainen osoite. Puhelinliittymän ja nettipalveluiden avaamisen pitäisi silloin onnistua normaalisti. Puhelin-sopimusta tehdessä kannattaa avata toistaiseksi voimassa oleva sopimus. Tällöin puhelinliittymä voidaan laittaa ”säästöliekille” siksi aikaa kun asiakkaat asuvat ulkomailta, esimerkiksi päivittämällä liittymätyypiksi Onni S -perusliittymä, joka maksaa 0,66 € kuukaudessa. Siten saman numeron voi säilyttää edullisesti ympäri vuoden, eikä tarvitse joka kerta avata uutta liittymää uudella numerolla. Suomessa oleskelun aikana voi käyttää mitä tahansa liittymätyyppiä oman tarpeen mukaan.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että puhemiestö ja sihteeristö selvittävät, voidaanko vakuusmaksun suhteen löytää yksinkertainen, yhteneväinen ja halvempi käytäntö.

36. Ulkosuomalaisparlamentin tilit ja budjetti

Ulkosuomalaisparlamentin rahoitus tulee kokonaisuudessaan Suomi-Seura ry:n varoista. Suomi-Seura erittelee tileissään eri toiminnoista aiheutuneet kustannukset, joista ulkosuomalaisparlamentti on kustannuspai- kalla 501. Seuran toimisto laatii vuosittain talousarvioesityksen Suomi-Seuran johtokunnalle, joka on vastuussa seuran tileistä. Seuran johtokunta on valtuuttanut toiminnanjohtajan selvittämään ulkosuomalaisparlamentin talousvaliokunnalle Suomi-Seuran tilejä ulkosuomalaisparlamentin osalta.

Ulkosuomalaisparlamentin päätöslauselmien 59/2005, 49/2007 ja 58/2010 mukaan Suomi-Seura ry. jatkaa ulkosuomalaisparlamentin tukemista ja esittää vastaisuudessaakin selvityksen parlamentin menoista talousvaliokunnalle ja puhemieshistorille. Ulkosuomalaisparlamentin menot ovat istuntovuosina noin 100 000 euroa, joka Suomi-Seuran taloudessa edustaa hyvin huomattavaa osaa. Lisäksi päätöslauselmassa 50/2002 ulkosuomalaisparlamentti kehotti opetus- ja kulttuuriministeriötä ottamaan tämän huomioon Suomi-Seuralle annettavia määrärahoja harkittaessa.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että Suomi-Seura ry jatkaa ulkosuomalaisparlamentin tukemista ja tuo selvityksen parlamentin menoista myös seuraavan istunnon talousvaliokunnalle ja puhemieshistorille. Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa Suomen eduskuntaa ja opetus- ja kulttuuriministeriötä kiinnittämään huomiota hallituksen ulkosuomalaispoliittiseen ohjelmaan, jossa Suomen hallituksen politiikkalinjauksena on turvata ulkosuomalaisparlamentin toimintaedellytykset.

Suomi-Seuran määrärahoista päättäessään opetus- ja kulttuuriministeriön tulee ottaa huomioon, että Suomi-Seura kantaa kokonaisuudessaan vastuun ulkosuomalaisparlamentin taloudesta ja toiminnasta. Istuntovuosina menot ovat vähintään 130 000 euroa, ja istuntoon osallistuu 117 – 220 yhteisöä. Istuntoja pidetään kahden – kolmen vuoden välein.

Ulkosuomalaisparlamentin sihteeristö

Suomi-Seura ry
Mariankatu 8
00170 Helsinki
Finland

Puh: +358-(0)9-684 1210
Faksi: +358-(0)9-684 12 140
Sähköposti: info@usp.fi, info@suomi-seura.fi
Internet: www.usp.fi, www.suomi-seura.fi

Utlandsfinländarparlamentets sekretariat

Finland-Samfundet rf
Mariegatan 8
00170 Helsingfors
Finland

Tel: +358-(0)9-684 1210
Fax: +358-(0)9-684 12 140
E-post: info@usp.fi, info@suomi-seura.fi
Internet: www.usp.fi, www.suomi-seura.fi

The Secretariat of the Finnish Expatriate Parliament

Finland Society
Mariankatu 8
00170 Helsinki
Finland

Tel: +358-(0)9-684 1210
Fax: +358-(0)9-684 12 140
E-mail: info@usp.fi, info@suomi-seura.fi
Internet: www.usp.fi, www.suomi-seura.fi